

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний факультет

Іванна Кулик

**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ ТА ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ
ВИКЛАДАЧА**
Методичні рекомендації

Івано-Франківськ
2021

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Педагогічний факультет

Іванна Кулик

**ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ ТА ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ
ВИКЛАДАЧА**

Методичні рекомендації
для студентів спеціальності 231 Соціальна робота
освітня програма Соціальна педагогіка

Івано-Франківськ
2021

УДК
ББК

Кулик І.В. Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача: методичні рекомендації. Івано-Франківськ: НАІР, 2021. 66 с.

Методичні рекомендації укладено у відповідності до програми підготовки фахівців із соціальної роботи у вищих навчальних закладах. В методичних рекомендаціях розкрито зміст та джерельну базу теоретичної та практичної частини курсу, подано методичні матеріали.

Видання адресовано студентам спеціальності 231 Соціальна робота освітня програма Соціальна педагогіка, другий магістерський рівень вищої освіти.

Друкується відповідно до рішення науково-методичної ради Педагогічного факультету Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол №7 від 31 травня 2021 р.)

Рецензенти:

Г.Й. Михайлишин – доктор філософських наук, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Н.В. Сабат – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

ВСТУП

В сучасних умовах розвитку освіти вища школа покликана забезпечити фундаментальну наукову, професійну та загальнокультурну підготовку, здобуття громадянами освітніх рівнів відповідно до їхніх інтересів та здібностей, удосконалення наукової та професійної діяльності, перепідготовку й підвищення кваліфікації. Від діяльності вищої школи значною мірою залежить процес створення найбільшого багатства держави – її інтелектуального потенціалу. Тому сучасне суспільство потребує не вузьких спеціалістів – носіїв окремих виробничих функцій, а всебічно розвинених соціально активних особистостей, які мають фундаментальну наукову освіту, багату внутрішню культуру.

Викладач вищого закладу освіти окрім особистісно-етичних та індивідуально-психологічних якостей повинен обов'язково мати й педагогічні. Адже для досягнення високого рівня професійно-педагогічної підготовки необхідно знати не тільки теорію відповідного предмету, а й знати суть педагогічного процесу, теорію і методику виховання і навчання та їх основні принципи, методи, закономірності, форми організації, тобто бути психолого-педагогічно компетентним. Саме з цією метою в навчальний план спеціальності 231 Соціальна робота освітня програма Соціальна педагогіка ОР «магістр» введено курс «Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача».

Мета курсу – розкрити закономірності розвитку освіти, процесу навчання і виховання студентської молоді, її наукової та професійної підготовки відповідно до державних та європейських стандартів, потреб суспільства; розробити на цій основі підходи до удосконалення системи формування психолого-педагогічної готовності магістрантів до викладацької та науково-педагогічної діяльності.

Завдання курсу:

– аналіз закономірностей функціонування системи вищої освіти і її складових (навчально-виховний процес, управління, викладач, студент тощо);

– ознайомлення з інноваційними технологіями, формами організації, методами, засобами навчання, виховання, управління в системі вищої освіти;

– прогнозування перспектив розвитку вищої освіти в Україні в контексті інтеграції у європейський освітній простір;

– вивчення, аналіз та узагальнення практики, досвіду педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах.

У результаті вивчення курсу студенти повинні:

знати: загальні основи педагогіки вищої школи, становлення системи освіти в Україні, дидактика вищої школи, виховання студентів, педагогічний менеджмент, специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи.

уміти:

– аналізувати політику Української держави щодо розвитку вищої освіти в історичній ретроспективі;

- виокремлювати принципи освіти, завдання навчальних закладів (Закон України «Про освіту»);
- з'ясувати призначення стандартів вищої освіти, сутність організації навчально-виховного процесу у ЗВО (Закон України «Про вищу освіту»);
- досліджувати пріоритетні напрями розвитку освіти в Україні, виокремлювати тенденції підготовки фахівців у вищій школі з погляду перспектив її удосконалення (Національна доктрина розвитку освіти);
- з'ясувати напрями перетворень у галузі освіти на європейському просторі (на основі змісту Болонської декларації);
- аналізувати структуру підготовки фахівців у вищому навчальному закладі (кількість спеціальностей, їх конкретні назви й основні спеціалізації);
- добирати приклади педагогічних ситуацій із діяльності ЗВО, які зорієнтовані на формування гуманістичних почуттів особистості;
- аналізувати типовий навчальний підручник чи навчальний посібник зі свого фаху й оцінювати його зміст із погляду врахування дидактичних вимог;
- складати план проведення практичного чи лабораторного заняття з окремої дисципліни, визначати його методичне забезпечення;
- опрацювати інформаційні джерела з метою ознайомлення з технологією і методикою запровадження модульно-рейтингової системи організації навчання у ЗВО України;
- здійснювати педагогічний аналіз форм і засобів виховання у навчальному закладі з позицій реалізації в них принципів виховання;
- аналізувати дії викладачів вищої школи, які є виявом професіоналізму і педагогічної культури.

У методичних рекомендаціях подається тематика лекцій, плани семінарських, практичних занять, які охоплюють зазначену проблематику з урахуванням сучасних вимог стосовно засвоєння курсу «Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача».

Визначено списки основної та додаткової літератури до кожної теми, що розширює можливості студентів готуватися не тільки до семінарських та практичних занять, а й виконувати реферативну роботу.

При підготовці до семінарських занять студентам необхідно уважно опрацювати рекомендовану літературу, законспектувати основні думки, продумати й скласти план чи тези виступу.

На семінарських заняттях передбачено заслуховування та обговорення підготовлених студентами індивідуально навчально-дослідних завдань. виховних заходів з проблем статевого виховання.

Методичні рекомендації завершуються переліком програмових вимог із навчального курсу «Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача», тестовими завданнями, додатками, що становлять інструментальний блок, який може бути корисним для студентів у процесі засвоєння навчального курсу.

При укладанні методичних рекомендацій «Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача» враховано сучасні тенденції переходу до кредитно-рейтингової системи організації навчального процесу та

модульно-рейтингових технологій навчання у закладах освіти III-IV рівнів акредитації.

Навчальна курс «Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача» розрахований на 90 годин. З них 60 год. на самостійну роботу, 30 год. на аудиторну роботу. Аудиторні години розподілені таким чином: 12 год. лекційних, 18 год. семінарські та практичні.

Кінцева форма контролю – залік.

Методичні рекомендації проходять апробацію.

**Навчально-тематичний план вивчення курсу
«Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача»**

№ з/п	Тематика лекційних, семінарських та практичних занять	К-ть годин
<i>Лекції</i>		
1	Загальні основи педагогіки вищої школи	2 год.
2	Зміст освіти у вищій школі. Методи і засоби навчання у ВНЗ	2 год.
3	Форми організації навчання у вищій школі. Система діагностики знань і умінь студентів у ЗВО	2 год.
4	Виховна робота зі студентською молоддю	2 год.
5	Навчально-дослідна і науково-дослідна робота студентів	2 год.
6	Основи управління у вищій школі. Специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи	2 год.
<i>Семінарські заняття</i>		
1	Загальні основи педагогіки вищої школи	2 год.
2	Становлення вищої освіти в Україні та світі	2 год.
3	Зміст, методи і форми організації навчання у вищій школі	2 год.
4	Актуальні проблеми організації навчального процесу у ЗВО	2 год.
5	Особливості виховної роботи у ЗВО	2 год.
6	Зміст і форми організації виховної роботи у ЗВО	2 год.
7	Науково-теоретичні основи педагогічної майстерності викладання у вищій школі	2 год.
8	Актуальні проблеми формування педагогічної майстерності викладача ЗВО	2 год.
9	Взаємодія викладача-педагога та студентської аудиторії	2 год.

**Розподіл тем навчально-тематичного плану
навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи та педагогічна
майстерність викладача» за модулями**

№ з/п	Тема	Форма навчання
Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки вищої школи		
1	Загальні основи педагогіки вищої школи	Лекція
2	Загальні основи педагогіки вищої школи	Семінарське заняття
3	Становлення вищої освіти в Україні та світі	Семінарське заняття
Змістовий модуль 2. Дидактика вищої школи		
4	Зміст освіти у вищій школі. Методи і засоби навчання у ЗВО	Лекція
5	Зміст, методи і форми організації навчання у вищій школі	Семінарське заняття
6	Форми організації навчання у вищій школі. Система діагностики знань і умінь студентів у ЗВО	Лекція
7	Актуальні проблеми організації навчального процесу у ЗВО	Семінарське заняття
Змістовий модуль 3. Виховна функція вищої школи		
8	Виховна робота зі студентською молоддю	Лекція
9	Особливості виховної роботи у ЗВО	Семінарське заняття
10	Зміст і форми організації виховної роботи у ЗВО	Семінарське заняття
11	Навчально-дослідна і науково-дослідна робота студентів	Лекція
Змістовий модуль 4. Педагогічний менеджмент		
12	Основи управління у вищій школі. Специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи	Лекція
13	Науково-теоретичні основи педагогічної майстерності викладання у вищій школі	Семінарське заняття
14	Актуальні проблеми формування педагогічної майстерності викладача ЗВО	Семінарське заняття
15	Взаємодія викладача-педагога та студентської аудиторії	Семінарське заняття

РОЗДІЛ І. ЛЕКЦІЙНИЙ КУРС

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. Загальні основи педагогіки вищої школи

ТЕМА 1. Загальні основи педагогіки вищої школи

Місце педагогіки вищої школи в системі педагогічних наук. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками. Методологічні аспекти педагогіки вищої школи. Методологія педагогіки вищої школи у світлі сучасної парадигми науки.

Поняття про цілісний педагогічний процес. Характеристика компонентів цілісного педагогічного процесу у вищій школі. Закономірності педагогічного процесу у вищій школі. Категорії педагогіки вищої школи. Методи педагогіки вищої школи.

Мета, завдання та зміст вищої освіти в Україні. Система освіти в Україні, її структура. Принципи діяльності освітніх закладів. Стан і тенденції розвитку вищої освіти України початку третього тисячоліття. Болонський процес. Пріоритетні напрями реформування та модернізації вищої освіти в Україні в контексті інтеграції до європейського освітнього простору.

Література

Основна: 2, 4, 9, 10, 14

Додаткова: 1, 8, 11, 19, 31

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. Дидактика вищої школи

ТЕМА 2. Зміст освіти у вищій школі. Методи і засоби навчання у ЗВО

Дидактика як галузь педагогіки вищої школи. Предмет і об'єкт дидактики вищої школи. Організація навчально-виховного процесу. Закони та закономірності навчання.

Зміст освіти. Нормативні документи, що визначають зміст вищої освіти. Навчальний план, навчальна програма і підручник вищої школи. Сутність і структура процесу навчання у ЗВО. Принципи, методи та засоби навчання у вищому навчальному закладі. Дидактичні вимоги до вибору методів навчання у вищому навчальному закладі. Структура процесу оволодіння знаннями, уміннями й навичками, формування компетентності.

Література

Основна: 1, 4, 5, 9, 10

Додаткова: 4, 5, 8, 11, 19

ТЕМА 3. Форми організації навчання у вищій школі. Система діагностики знань і умінь студентів у ЗВО

Лекції та методика їх проведення. Психолого-педагогічні вимоги до проведення лекції у вищій школі. Семінарські та практичні заняття у вищих навчальних закладах. Комплексні форми організації навчання. Дидактичні основи індивідуальних занять.

Педагогічна і виробнича практика студентів. Самостійна робота, вимоги до її організації. Дистанційне навчання в системі освіти: соціально-економічна потреба, сутність, умови ефективності.

Форми, види і методи організації науково-дослідницької роботи студентів. Система діагностики знань і умінь студентів у вищому навчальному закладі. Значення та функції оцінювання навчальних досягнень студентів. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Література

Основна: 4, 5, 9, 12, 13

Додаткова: 6, 8, 9, 24, 27

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. Виховна функція вищої школи

ТЕМА 4. Виховна робота зі студентською молоддю

Організація виховної роботи зі студентами у вищій школі. Структура виховного процесу.

Психологічні особливості студентського віку. Типологія студентів.

Принципи виховання. Зміст, напрями, форми і методи виховної роботи зі студентами. Завдання національного виховання студентської молоді у ЗВО. Мотиви виховання. Моральне виховання студентів. Критерії вихованості особистості.

Література

Основна: 1, 2, 7, 8, 11

Додаткова: 6, 7, 8, 13, 19

ТЕМА 5. Навчально-дослідна і науково-дослідна робота студентів

Загальна характеристика науково-дослідної роботи. Суть навчально-дослідної роботи студентів. Науково-дослідна робота студентів – складова фахової підготовки. Види і форми науково-дослідної роботи студентів у сучасних ЗВО.

Література

Основна: 2, 6, 9, 12, 14

Додаткова: 2, 3, 10, 21, 26

ТЕМА 6. Основи управління у вищій школі. Специфіка професійно-педагогічної діяльності викладача вищої школи

Педагогічний менеджмент як сучасна теорія управління освітою. Система управління вищим навчальним закладом.

Основні поняття теорії педагогічного менеджменту. Загальна характеристика принципів і функцій педагогічного менеджменту. Особливості діяльності викладача ЗВО.

Професійно-педагогічне спілкування й типологія особистості викладача вищої школи. Педагогічна культура та педагогічна майстерність викладача вищої школи.

Педагогічна техніка викладача вищої школи. Профілактика синдрому професійного вигорання.

Література

Основна: 3, 4, 6, 7, 16

Додаткова: 15, 18, 22, 23

РОЗДІЛ II. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1
ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ
Семінарське заняття №1

Семінарське заняття №1-2
ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІКИ ВИЩОЇ ШКОЛИ
План

I. Питання для обговорення

1. Місце педагогіки вищої школи в системі педагогічних наук. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками.
2. Методологічні аспекти педагогіки вищої школи. Методологія педагогіки вищої школи у світлі сучасної парадигми науки.
3. Поняття про цілісний педагогічний процес. Характеристика компонентів цілісного педагогічного процесу у вищій школі.
4. Категорії педагогіки вищої школи.
5. Методи педагогіки вищої школи.
6. Мета, завдання та зміст вищої освіти в Україні.
7. Система освіти в Україні, її структура. Принципи діяльності освітніх закладів.
8. Характеристика вищої освіти України початку третього тисячоліття
9. Пріоритетні напрями реформування та модернізації вищої освіти в Україні в контексті інтеграції до європейського освітнього простору.

II. Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати текст Закону України «Про освіту», звернути увагу на сутність принципів освіти, завдання навчальних закладів.
2. Ознайомитися зі змістом Закону України «Про вищу освіту», з'ясувати сутність таких складових: стандарти вищої освіти, організація навчально-виховного процесу.
3. Складіть порівняльну таблицю особливостей розвитку вищої освіти у розвинених європейських державах та в Україні

III. Список рекомендованої літератури:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів / Міжнародний фонд «Відродження». К.: Либідь, 1998. 558с.
2. Андрущенко В. П. Педагогіка вищої школи: підручник / АПН України; Інститут вищої освіти / Василь Григорович Кремень (ред.). К. : Педагогічна думка, 2009. 256с.
3. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384с.
4. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.

5. Кнодель Людмила Володимирівна. Педагогіка вищої школи [Текст]: посібник для магістрів. К.: Вид-во: Паливода А.В., 2008. 136 с.
6. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і переробл.. К. : Ленвіт, 2007. 194 с.
7. Марушкевич А.А. Педагогіка вищої школи: навч. посіб.. К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. 80с.
8. Фіцула Михайло Миколайович Педагогіка вищої школи [Текст]: навч. посібник. Рек. МОН; 2-ге вид., доп. К. : Академвидав, 2014. 456 с.

Семінарське заняття №3
ЗМІСТ, МЕТОДИ, ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

I. Питання для обговорення

1. Дидактика як галузь педагогіки вищої школи.
2. Предмет і об'єкт дидактики вищої школи.
3. Організація навчально-виховного процесу.
4. Закони та закономірності навчання.
5. Зміст освіти. Нормативні документи, що визначають зміст вищої освіти. Навчальний план, навчальна програма і підручник вищої школи.
6. Сутність і структура процесу навчання у ЗВО.
7. Принципи, методи та засоби навчання у вищому навчальному закладі.
8. Дидактичні вимоги до вибору методів навчання у вищому навчальному закладі.

II. Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте навчальний підручник чи навчальний посібник зі свого фаху й оцініть його зміст з погляду врахування дидактичних вимог.
2. Підготувати е-презентацію на тему «Інноваційні технології навчання у вищій школі»

III. Список рекомендованої літератури:

1. Андрущенко В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. АПН України; Інститут вищої освіти. К. : Педагогічна думка, 2009. 256с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384с.
3. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
4. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і переробл. К. : Ленвіт, 2007. 194 с.
5. Марушкевич А.А. Педагогіка вищої школи: навч. посіб.. К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. 80с.

6. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. Вип. 40. К.: Науково-метод. центр вищої освіти, 2005. 279 с.
7. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи : Навчальний посібник. Львів: ЦУЛ, 2009. 470с.
8. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О.М.Пехота, А.З. Кіхтенко, О.М. Любарська, К.Ф. Нор; за ред. О.М. Пехоти. К.: А.С.К., 2004. 256 с.

Семінарське заняття №4
**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО
ПРОЦЕСУ У ВНЗ**

I. Питання для обговорення

1. Лекція та методика її проведення.
2. Психолого-педагогічні вимоги до проведення лекції у вищій школі.
3. Семінарські та практичні заняття у вищих навчальних закладах.
4. Дидактичні основи індивідуальних занять.
5. Педагогічна і виробнича практика студентів.
6. Самостійна робота, вимоги до її організації.
7. Дистанційне навчання в системі освіти: соціально-економічна потреба, сутність, умови ефективності.
8. Форми, види і методи організації науково-дослідницької роботи студентів.
9. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

II. Завдання для самостійної роботи

1. Розробіть план і конспект семінарського заняття відповідно до своєї спеціальності (тема за вибором студента).
2. Складіть план проведення практичного чи лабораторного заняття з окремої дисципліни, окресливши його методичне забезпечення.

III. Список рекомендованої літератури:

1. Андрущенко В. П. Педагогіка вищої школи: підручник. АПН України; Інститут вищої освіти. К. : Педагогічна думка, 2009. 256 с.
2. Галузинський В. М. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: Навч. посібник для викладачів та аспірантів вузів / ІСДО; Київський лінгвістичний ун-т / В.М. Галузинський, Б.М. Євтух. К. :ІНТЕЛ, 1995. 16 с.
3. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
4. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб.. К.: Знання, 2012. 486с.
5. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. Вип. 40. К.: Науково-метод. центр вищої освіти, 2005. 279 с.
6. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник. Львів : ЦУЛ, 2009. 470с.

7. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О.М.Пехота, А.З. Кіхтенко, О.М. Любарська, К.Ф. Нор; за ред. О.М. Пехоти. К.: А.С.К., 2004. 256 с.
8. Паращенко Л. І. Тестові технології у навчальному закладі: Метод. посібник / О.І. Ляшенко (наук.ред.) / Л.І. Паращенко. К. : [ТОВ «Майстерня книги», 2006. 217с.

Семинарське заняття №5

ОСОБЛИВОСТІ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ЗВО

І. Питання для обговорення

1. Організація виховної роботи зі студентами у вищій школі.
2. Структура виховного процесу.
3. Психологічні особливості студентського віку.
4. Типологія студентів.

ІІ. Завдання для самостійної роботи

1. Написати есе «Мій ідеал викладача ЗВО».
2. Показати на конкретному прикладі значення окремого мотиву учіння студента в досягненні ним успіхів у навчанні.

ІІІ. Список рекомендованої літератури:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів / Міжнародний фонд «Відродження». К.: Либідь, 1998. 558с.
2. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
3. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник для вищих педагог. навч. закладів. К.: Вища школа, 1997. 350с.
4. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і переробл.. К. : Ленвіт, 2007. 194 с.
5. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В.Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495с.
6. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К. : Академвидав, 2010. 454 с.
7. Чернілевський Д. В. Педагогіка та психологія вищої школи: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Вінницький соціально-економічний ін-т Ун-ту «Україна» / Д.В. Чернілевський. Вінниця, 2006. 402с.

Семинарське заняття №6

ЗМІСТ І ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ЗВО

І. Питання для обговорення

1. Принципи виховання студентів.

2. Зміст, напрями, форми і методи виховної роботи зі студентами.
3. Завдання національного виховання студентської молоді у ЗВО.
4. Мотиви виховання.
5. Моральне виховання студентів.
6. Критерії вихованості особистості.

II. Завдання для самостійної роботи

1. Розробіть програму самовиховання комунікативності.
2. Із джерел української народної педагогіки (прислів'їв, казок, легенд, звичаїв, обрядів) виписати 4-5 цікавих прикладів, які свідчать про мудрість народу щодо виховання.

III. Список рекомендованої літератури:

1. Гладуш В. А. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. Д., 2014. 416 с.
2. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі : навчальний посібник. 2-е вид., переробл. і доп.. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 456 с.
3. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: Знання, 2012. 486с.
4. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і переробл.. К. : Ленвіт, 2007. 194 с.
5. Марушкевич А. А. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. 80с.
6. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К. : Академвидав, 2010. 454 с.
7. Чернілевський Д. В. Педагогіка та психологія вищої школи: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Вінницький соціально-економічний ін-т Ун-ту «Україна» / Д.В. Чернілевський. Вінниця, 2006. 402с.

Семінарське заняття №7

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

I. Питання для обговорення

1. Педагогічний менеджмент як сучасна теорія управління освітою.
2. Система управління вищим навчальним закладом.
3. Основні поняття теорії педагогічного менеджменту.
4. Загальна характеристика принципів і функцій педагогічного менеджменту.

II. Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте Закон України «Про вищу освіту» і з'ясуйте функціональні обов'язки керівника ЗВО і керівників його структурних підрозділів.

III. Список рекомендованої літератури:

1. Беседіна Л.М. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах [Текст]: методичний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Логос, 2009. 204с.
2. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис : [творчий викладач. Педагогічна майстерність. Культура мислення, почуттів, поведінки, педагогічного спілкування, самоосвіти викладача] / В.Буряк. *Вища школа*. 2010. № 3-4. С. 11-35.
3. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
4. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник для вищих педагог. навч. закладів; За ред. І.А.Зязюна. К.: Вища школа, 1997. 350 с.
5. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: Знання, 2012. 486 с.
6. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і переробл. К. : Ленвіт, 2007. 194 с.

Семінарське заняття №8

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧА ВНЗ

I. Питання для обговорення

1. Особливості діяльності викладача ЗВО.
2. Професійно-педагогічне спілкування й типологія особистості викладача вищої школи.
3. Педагогічна культура та педагогічна майстерність викладача вищої школи.
4. Педагогічна техніка викладача вищої школи.
5. Профілактика синдрому професійного вигорання.

II. Завдання для самостійної роботи

1. Складіть рекомендації щодо запобігання синдрому професійного вигорання викладача вищої школи.
2. Порівняти поняття «педагогічна творчість» і «педагогічна майстерність». Висловіть власне ставлення до тези: «Педагогічна праця нетворчою не буває»..
3. Підготуйте таблицю «Основні складові авторитету викладача».

III. Список рекомендованої літератури:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів / Міжнародний фонд «Відродження». К.: Либідь, 1998. 558с.
2. Андрущенко В. П. Педагогіка вищої школи: підручник / АПН України; Інститут вищої освіти / Василь Григорович Кремень (ред.). К. : Педагогічна думка, 2009. 256 с.

3. Беседіна Л.М. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах [Текст]: методичний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Логос, 2009. 204 с.
4. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис : [творчий викладач. Педагогічна майстерність. Культура мислення, почуттів, поведінки, педагогічного спілкування, самоосвіти викладача. *Вища школа*. 2010. № 3-4. С. 11-35.
5. Величенко Л. К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу / Південний науковий центр АПН України. О. : ПНЦ АПН України, 2005. 302с.
6. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос, О.Г. Мирошник. 2-е вид., доп і перероб. К.: Вища шк., 2004. 422 с.
7. Руснак І. С.Педагогіка і психологія вищої школи: навч.-метод. посіб. Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2008. – 176 с.

Семінарське заняття №9
**ВЗАЄМОДІЯ ВИКЛАДАЧА-ПЕДАГОГА ТА СТУДЕНТСЬКОЇ
АУДИТОРІЇ**

I. Питання для обговорення

1. Взаємодія викладача і студентів у закладі вищої освіти.
2. Категорія «викладач-студент».
3. Соціологічна проблема такої взаємодії.
4. Педагогічне спілкування.
5. Позиція викладача в процесі взаємодії зі студентами.

II. Завдання для самостійної роботи

1. Опрацюйте одну з наукових статей провідних учених у галузі педагогіки вищої школи і напишіть до неї анотацію.

III. Список рекомендованої літератури:

1. Беседіна Л.М. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах [Текст]: методичний посібник. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Логос, 2009. 204 с.
2. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис : [творчий викладач. Педагогічна майстерність. Культура мислення, почуттів, поведінки, педагогічного спілкування, самоосвіти викладача. *Вища школа*. 2010. № 3-4. С. 11-35.
3. Величенко Л. К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу. : ПНЦ АПН України, 2005. 302 с.
4. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник для вищих педагог. навч. закладів; За ред. І.А.Зязюна. К.: Вища школа, 1997. 350 с.
5. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник; За ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид.,перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495с.

6. Педагогічна майстерність: підручник І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос, О.Г. Мирошник. 2-е вид., доп і перероб. К.: Вища шк., 2004. 422 с.
7. Руснак І. С. Педагогіка і психологія вищої школи: навч.-метод. посіб. Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2008. 176 с.
8. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К. : Академвидав, 2010. 454 с.
9. Чернілевський Д. В. Педагогіка та психологія вищої школи: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Вінницький соціально-економічний ін-т Ун-ту «Україна» Д.В. Чернілевський. Вінниця, 2006. 402 с.

**РОЗДІЛ III.
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

№ з/п	Розділ, тема курсу	Орієнтовні завдання, які виносяться на самостійне вивчення	Бюджет часу (год.)
1	Тема 1. Загальні основи педагогіки вищої школи	Опрацювати текст Закону України «Про освіту», звернути увагу на сутність принципів освіти, завдання навчальних закладів.	2
2		Ознайомитися зі змістом Закону України «Про вищу освіту», з'ясувати сутність таких складових: стандарти вищої освіти, організація навчально-виховного процесу.	2
3		Скласти порівняльну таблицю особливостей розвитку вищої освіти у розвинених європейських державах та в Україні.	4
4		Підготувати е-презентацію на тему: «Методологія педагогіки вищої школи. Компетентісний підхід – інноваційна парадигма розвитку вищої освіти в сучасній Україні.	4
5	Тема 2. Зміст, методи, форми організації навчання у вищій школі	Проаналізувати навчальний підручник чи навчальний посібник зі свого фаху та дати оцінку його змісту з погляду врахування дидактичних вимог.	2
6		Написати реферат на тему: «Форми організації навчання в зарубіжних країнах».	2

7		Підготувати е-презентацію на тему «Інноваційні технології навчання у вищій школі».	4
8	Тема 3. Актуальні проблеми організації навчального процесу у ЗВО	Розробити план і конспект семінарського заняття відповідно до своєї спеціальності (тема за вибором студента).	4
9		Скласти план проведення практичного чи лабораторного заняття з окремої дисципліни, окресливши його методичне забезпечення.	4
10		Написати реферат на тему: «Дистанційне навчання в системі освіти: соціально-економічна потреба, сутність, умови ефективності».	2
11		Написати реферат на тему: «Система діагностики знань і умінь студентів у вищому навчальному закладі».	2
12		Розробити програму спецкурсу по темі своєї магістерської роботи.	4
13	Тема 4. Особливості виховної роботи у ЗВО	Показати на конкретному прикладі значення окремого мотиву учіння студента в досягненні ним успіхів у навчанні.	2
14		Підготувати проект бесіди, диспуту чи діалогу для студентів із метою виховання.	2
15	Тема 5. Зміст і форми організації виховної роботи у ЗВО	Розробити програму самовиховання комунікативності.	2

16		Із джерел української народної педагогіки (прислів'їв, казок, легенд, звичаїв, обрядів) виписати 4-5 цікавих прикладів, які свідчать про мудрість народу щодо виховання.	2
17		Підготувати сценарій виховного заходу у ЗВО (тема за вибором студента).	2
18	Тема 6. Науково-теоретичні основи педагогічної майстерності викладання у вищій школі	Написати есе «Мій ідеал викладача ЗВО».	2
19		Підготувати е-презентацію до теми: «Професійна компетентність викладача вищої школи визначається як ...».	4
20	Тема 7. Актуальні проблеми формування педагогічної майстерності викладача ЗВО	Розробити рекомендації щодо профілактики синдрому професійного вигорання викладачів ВНЗ.	2
21		Порівняти поняття «педагогічна творчість» і «педагогічна майстерність». Висловіть власне ставлення до тези: «Педагогічна праця нетворчою не буває»..	2
22		Підготувати таблицю «Основні складові авторитету викладача».	2
23	Тема 8. Взаємодія викладача-педагога та студентської аудиторії	Опрацювати одну з наукових статей провідних учених у галузі педагогіки вищої школи і написати до неї анотацію.	2
Усього			60

**Програмові вимоги з навчальної дисципліни
«Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача»,
які виносяться на залік**

1. Місце педагогіки вищої школи в системі педагогічних наук. Зв'язок педагогіки вищої школи з іншими науками.
2. Методологічні аспекти педагогіки вищої школи. Методологія педагогіки вищої школи у світлі сучасної парадигми науки.
3. Поняття про цілісний педагогічний процес. Характеристика компонентів цілісного педагогічного процесу у вищій школі.
4. Категорії педагогіки вищої школи.
5. Методи педагогіки вищої школи.
6. Мета, завдання та зміст вищої освіти в Україні.
7. Система освіти в Україні, її структура.
8. Принципи діяльності освітніх закладів.
9. Характеристика вищої освіти України початку третього тисячоліття
10. Пріоритетні напрями реформування та модернізації вищої освіти в Україні в контексті інтеграції до європейського освітнього простору.
11. Дидактика як галузь педагогіки вищої школи.
12. Предмет і об'єкт дидактики вищої школи.
13. Організація навчально-виховного процесу.
14. Закони та закономірності навчання.
15. Зміст освіти. Нормативні документи, що визначають зміст вищої освіти. Навчальний план, навчальна програма і підручник вищої школи.
16. Сутністі та структура процесу навчання у ЗВО.
17. Принципи, методи та засоби навчання у вищому навчальному закладі.
18. Дидактичні вимоги до вибору методів навчання у вищому навчальному закладі.
19. Лекція та методика її проведення.
20. Психолого-педагогічні вимоги до проведення лекції у вищій школі.
21. Семінарські та практичні заняття у вищих навчальних закладах.
22. Дидактичні основи індивідуальних занять.
23. Педагогічна і виробнича практика студентів.
24. Самостійна робота, вимоги до її організації.
25. Дистанційне навчання в системі освіти: соціально-економічна потреба, сутність, умови ефективності.
26. Форми, види і методи організації науково-дослідницької роботи студентів.

27. Система діагностики знань і умінь студентів у вищому навчальному закладі.
28. Значення та функції оцінювання навчальних досягнень студентів.
29. Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю студентів.
30. Організація виховної роботи зі студентами у вищій школі.
31. Структура виховного процесу.
32. Психологічні особливості студентського віку.
33. Типологія студентів.
34. Принципи виховання студентів.
35. Зміст, напрями, форми і методи виховної роботи зі студентами.
36. Завдання національного виховання студентської молоді у ЗВО.
37. Мотиви виховання.
38. Моральне виховання студентів.
39. Критерії вихованості особистості.
40. Загальна характеристика науково-дослідної роботи.
41. Суть навчально-дослідної роботи студентів.
42. Науково-дослідна робота студентів – складова фахової підготовки.
43. Види і форми науково-дослідної роботи студентів у сучасних ЗВО.
44. Педагогічний менеджмент як сучасна теорія управління освітою.
45. Система управління вищим навчальним закладом.
46. Основні поняття теорії педагогічного менеджменту.
47. Загальна характеристика принципів і функцій педагогічного менеджменту.
48. Особливості діяльності викладача ЗВО.
49. Професійно-педагогічне спілкування й типологія особистості викладача вищої школи.
50. Педагогічна культура та педагогічна майстерність викладача вищої школи.
51. Педагогічна техніка викладача вищої школи.
52. Профілактика синдрому професійного вигорання.
53. Взаємодія викладача і студентів у закладі вищої освіти.
54. Категорія «викладач-студент». Соціологічна проблема такої взаємодії.
55. Позиція викладача в процесі взаємодії зі студентами.

Тестові завдання навчальної дисципліни

«Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача»

Тестові завдання з навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача» побудовані відповідно до логіко-змістовного викладення навчального курсу. Тестові завдання відповідають певній темі, охоплюють питання лекційних та семінарських занять.

Зміст базових тестових завдань ґрунтується на інформаційній базі, на основі якої формуються засоби об'єктивного контролю ступеня досягнення кінцевих цілей освіти та професійної підготовки студентів. Структура системи базових тестових завдань є основою проектування ситуаційних тестів. Тест може використовуватися як підсумковий тест з модулю.

1. Педагогіка вищої школи – це наука

- а) про навчання та виховання студентів, про формування особистості спеціаліста вищої кваліфікації;
- б) про навчання і виховання учнів 9-11 класів
- в) про навчання студентів, про формування професійної та ділової поведінки та підвищення кваліфікації
- г) про процес взаємодії між викладачем і студентом у ЗВО.

2. Прийнято виділяти три рівні методології:

- а) нижчий, проміжний і вищий
- б) філософський, загальнонауковий і частково-науковий.
- в) науковий, практичний і філософський
- г) експериментальний, соціальний і психічний

3. Взаємодія включає в себе два такі компоненти:

- а) педагогічну дію одного і відповідну реакцію іншого.
- б) взаємну педагогічну дію з подальшою відповідною реакцією
- в) засвоєння матеріалу і подальше його відтворення
- г) виховання та навчання

4. Результативний компонент цілісного педагогічного процесу спрямований на:

- а) виявлення педагогом змін і самовиявлення в інтелектуальному, чуттєво-вольовому розвитку особистості в системі життєвих ставлень, відношень, цінностей, сформованості професійної компетентності.
- б) виявлення педагогом студентів які не відповідають вимогам навчального закладу та спрямування їх до інших ЗВО
- в) виявлення студентом-індивідом змін у інтелектуальному, чуттєво-вольовому розвитку особистості, та його професійну компетентність
- г) виявлення слабкої ланки у соціальній групі студентів, та допомоги в її соціалізації або перевід в іншу соціальну групу

5. До методів педагогіки вищої школи відносять:

а) спостереження; метод виділення, узагальнення й поширення передового досвіду; метод діагностичного перевірювального (уточнюючого) та перетворювального (формульовального) експерименту; метод природних лабораторних експериментів; метод тестування; методи конкретних суспільних досліджень; вивчення навчальної документації, письмових робіт студентів;

б) спостереження; метод діагностичного перевірювального (уточнюючого) та перетворювального (формульовального) експерименту; метод природних лабораторних експериментів; метод тестування; методи конкретних суспільних досліджень;

в) спостереження; метод виділення, узагальнення й поширення передового досвіду; метод діагностичного перевірювального (уточнюючого) та перетворювального (формульовального) експерименту;

г) спостереження; метод виділення, узагальнення й поширення передового досвіду; метод тестування; методи конкретних суспільних досліджень; вивчення навчальної документації, письмових робіт студентів.

6. Основними напрямками діяльності вищого закладу освіти є:

а) підготовка та атестація наукових, науково-педагогічних кадрів; науково-дослідна робота; спеціалізація, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів;

б) підготовка фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; підготовка та атестація наукових, науково-педагогічних кадрів; науково-дослідна робота; спеціалізація, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів;

в) підготовка фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів; підготовка та атестація наукових, науково-педагогічних кадрів; науково-дослідна робота; спеціалізація, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів; культурно-освітня, методична, видавнича, фінансово-господарська, виробничо-комерційна робота; здійснення зовнішніх зв'язків;

г) науково-дослідна робота; спеціалізація, підвищення кваліфікації, перепідготовка кадрів; культурно-освітня, методична, видавнича, фінансово-господарська, виробничо-комерційна робота; здійснення зовнішніх зв'язків.

7. Навчальний процес відбувається в таких формах:

а) денна, вечірня, заочна, дистанційна, екстернатна;

б) аудиторні навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи;

в) лекція, практичне заняття, консультація, семінарське заняття;

г) дистанційні заняття, самостійні завдання, практична підготовка.

8. До основних посад науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів третього та четвертого рівнів акредитації належать:

а) асистент, викладач, старший викладач, директор бібліотеки, науковий працівник бібліотеки, доцент, професор, завідувач кафедри, декан, проректор, ректор;

б) викладач, старший викладач, директор бібліотеки, науковий працівник бібліотеки, доцент, професор, завідувач кафедри, декан, проректор, ректор;

в) асистент, викладач, старший викладач, директор бібліотеки, науковий працівник бібліотеки, доцент, професор, завідувач кафедри, декан;

г) викладач, старший викладач, директор бібліотеки, науковий працівник бібліотеки, доцент, професор, завідувач кафедри, декан, проректор.

9. За широтою охоплення педагогічної діяльності виокремлюють:

а) загальну дидактику та конкретні (прикладні) дидактики;

б) прикладну дидактику та методику викладання;

в) загально-прикладну дидактику та науково спрямовану дидактику;

г) освітню дидактику та загально-прикладну дидактику.

10. Закон обумовленості навчання та виховання характером діяльності студентів

а) розкриває співвідношення між процесом оволодіння знаннями, способами діяльності і всебічним розвитком особистості;

б) розкриває об'єктивний процес впливу суспільних відносин, соціального замовлення на формування всіх елементів виховання і навчання підростаючого покоління;

в) розкриває співвідношення між способами організації навчання, навчально-пізнавальною діяльністю студентів та результатами навчання;

г) орієнтований на встановлення взаємозв'язків між усіма елементами цього процесу.

11. Визначається зміст освіти:

а) структурно-логічною схемою підготовки; навчальними планами; навчальними програмами; підручниками, посібниками, методичними вказівками;

б) освітньо-професійними програмами підготовки фахівців з вищою освітою певних освітньо-кваліфікаційних рівнів;

в) освітньо-професійними програмами підготовки фахівців з вищою освітою певних освітньо-кваліфікаційних рівнів; структурно-логічною схемою підготовки; навчальними планами; навчальними програмами; підручниками, посібниками, методичними вказівками;

г) освітньо-професійними програмами підготовки фахівців з вищою освітою певних освітньо-кваліфікаційних рівнів; навчальними планами; навчальними програмами; підручниками, посібниками.

12. Навчальний посібник — це

а) навчальна книга, в якій розкривається зміст навчального матеріалу з окремих аспектів програми, а також подається додатковий матеріал для

формування в студентів умінь і навичок;

б) навчальна книга, в якій розкривається зміст навчального матеріалу з конкретної дисципліни відповідно до вимог чинної програми;

в) навчальна книга, в якій розкривається зміст навчального матеріалу з окремих аспектів програми;

г) книжка, у якій системно викладено інформацію з певної галузі знань і яку використовують в системі освіти на різних рівнях, а також для самостійного навчання.

13. Наочні методи навчання:

а) спостереження, ілюстрація, демонстрація;

б) лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж;

в) словесні, наочні, практичні;

г) вправи, лабораторні роботи, практичні роботи, графічні роботи, експеримент, виробнича (педагогічна) практика.

14. Практична робота:

а) метод навчання, який передбачає застосування знань у ситуаціях, наближених до майбутньої професійної діяльності;

б) розмова викладача зі студентами на підставі чіткої системи запитань, заздалегідь визначених, які підводять слухачів до активного засвоєння системи фактів;

в) дуже близький до лабораторної роботи, але може мати більшу тривалість, студенти мають більшу самостійність, опановують методи науково-пошукових досліджень;

г) метод навчання, що полягає у повторенні певних дій, під час яких виробляють уміння та навички.

15. Методи навчання за логікою передачі інформації:

а) інформаційно-перцептивний, репродуктивний, проблемний, евристичний, пошуковий;

б) індуктивний, дедуктивний, традиційний;

в) ілюстрації, демонстрації, спостереження;

г) репродуктивний, дослідницький, пояснювальний.

16. Методи стимулювання інтересу до навчання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

а) ділові та рольові ігри, дискусії й диспути, студентські наукові конференції, створення ситуації емоційно-моральних переживань, створення ситуації пізнавальної новизни та зацікавленості;

б) організація, пізнавальні ігри, стимулювання відповідальності;

в) драматизація, методи усного контролю, методи письмового контролю;

г) методи лабораторно-практичної організації, методи самоорганізації.

17. Навчальна лекція — це:

- а) лекція, зорієнтована на загальне уявлення про завдання, зміст навчальної дисципліни, розкрити її структуру, логіку розвитку;
- б) лекція, на якій розкривають предмет навчального курсу, методи, визначають основні проблеми курсу, дають методичні поради щодо самостійної роботи;
- в) систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, теми чи розділу навчального предмета;
- г) логічно завершений, науково обґрунтований, послідовний і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, теми чи розділу навчального предмета, ілюстрований за необхідності наочною та демонстраційною діяльністю.

18. За способом викладу навчального матеріалу виокремлюють такі види лекцій:

- а) міні-дискусії, семінарійні, наукові, передекламаційні;
- б) проблемні лекції, лекції-візуалізації, бінарні лекції, або лекції-дискусії, лекції із заздалегідь запланованими помилками, лекції-прес-конференції.
- в) проблематичні, евристичні, розвиваючі, вступні, організаційні;
- г) проблемні, бінарні, лекції-прес-конференції.

19. Лабораторні заняття — це

- а) форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача особисто проводить природничі або імітаційні експерименти чи досліди з метою підтвердження окремих теоретичних положень цієї навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у певній предметній галузі;
- б) форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички практичного застосування їх через індивідуальне виконання студентами відповідно сформульованих завдань;
- в) форма навчання, яка передбачає здатність організувати роботу відповідно до поставлених завдань;
- г) форма навчання, під час якої студент самостійно засвоює необхідні знання, оволодіває вмінням і навиками, навчається планомірно систематично працювати, мислити, формувати свій стиль розумової діяльності.

20. Предмет педагогіки вищої школи —

- а) це обов'язковий до викладання предмет у ЗВО;
- б) це розкриття закономірностей і раціональних шляхів навчання та програмування спеціаліста вищої кваліфікації;

в) це дослідження особливого виду педагогічної діяльності, спрямованої на розкриття закономірностей і пошук раціональних шляхів навчання та формування спеціаліста вищої кваліфікації;

г) педагогічний процес який використовує всі доступні викладачу ресурси для дослідження соціально-поведінкових особливостей формування студентського соціуму.

21. Педагогічний процес –

а) це спеціально організована взаємодія суб'єктів навчально-виховної діяльності, спрямованої на розв'язання завдань виховання, навчання, розвитку особистості як цілісної проблеми;

б) це процес навчання та формування індивіда у ЗОШ та ЗВО;

в) це соціальний процес спрямований на взаємну виховну діяльність, розв'язання проблем порозуміння між студентами та викладачами як цілісної проблеми;

г) це процес взаємодії виховного процесу і навчальної програми у ВНЗ для формування однорідної соціальної студентської маси.

22. У найбільш загальному розумінні цілісний педагогічний процес можна представити як:

а) сукупність соціального психічного і фізичного виховання та їх взаємодію;

б) сукупність, єдність і взаємодію таких компонентів: цільового, процесуального, результативного та аналітико-коригувального;

в) процес що складається з двох семестрів навчання з проміжними практичними заняттями та сесією;

г) єдність усіх вище перерахованих процесів.

23. Аналітико-коригувальний компонент цілісного педагогічного процесу у вищій школі пов'язаний з:

а) аналізом успішності суб'єктів педагогічного процесу та подальший розподіл на групи;

б) глибоким аналізом суб'єктами педагогічного процесу результатів і внесенням за необхідності певних відповідних змін для його вдосконалення;

в) кількістю місць державного замовлення;

г) усі вище перераховані.

24. Метою освіти є:

а) всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей;

б) всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей;

в) загальний і професійний розвиток особистості, становлення її професійної культури;

г) всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, підвищення освітнього рівня народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.

25. Система освіти — це:

а) це сукупність навчальних і навчально-виховних закладів, які відповідно до законів забезпечують загальну середню і вищу освіти;

б) сукупність навчально-виховних і культурно-освітніх закладів, наукових, науково-методичних і методичних установ, науково-виробничих підприємств, державних і місцевих органів управління освітою та самоврядування в галузі освіти, які згідно з Конституцією та іншими законами України здійснюють освіту і виховання громадян;

в) ієрархічна структура навчальних закладів, яка дозволяє людині освоїти вміння та навички в процесі навчання;

г) сукупність навчально-виховних закладів, які відповідно до законів забезпечують вищу освіту, підготовку кадрів для економіки.

26. Основними видами навчальних занять є:

а) лекція, лабораторне, практичне, семінарське, індивідуальне заняття, консультація;

б) дистанційні заняття, самостійні завдання, практична підготовка;

в) аудиторні навчальні заняття, самостійна робота, практична підготовка, контрольні заходи;

г) денна, вечірня, заочна, дистанційна, екстернатна.

27. Дидактика вищої школи — це:

а) розділ педагогіки вищої школи, який вивчає закономірності і принципи навчання, досліджує проблеми змісту, методів, форм і технологій професійної підготовки майбутнього фахівця в умовах вищого навчального закладу;

б) діяльність викладача, яка полягає в постановці перед студентами пізнавальних завдань, повідомленні нових знань, організації навчально-пізнавальної діяльності студентів;

в) взаємодія викладача зі студентами з метою засвоєння студентами знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини;

г) процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості, при якому вона досягає соціальної зрілості.

28. Закони дидактичного процесу – це:

а) систематизована сукупність кроків, які потрібно здійснити, щоб виконати певну задачу чи досягти певної мети;

б) поняття тотожне алгоритму дій і технологічному процесу;

в) стійкі внутрішні зв'язки, які відображають функціонування і розвиток

процесу виховання і навчання;

г) різноманітні матеріали і знаряддя навчального процесу, завдяки яким більш успішно і за коротший час досягається визначена ціль навчання.

29. Закон цілісності та єдності навчального процесу:

а) орієнтований на встановлення взаємозв'язків між усіма елементами цього процесу (метою, завданнями, змістом, формами, методами, отриманими результатами);

б) розкриває співвідношення між процесом оволодіння знаннями, способами діяльності і всебічним розвитком особистості;

в) розкриває об'єктивний процес впливу суспільних відносин, соціального замовлення на формування всіх елементів виховання і навчання підростаючого покоління;

г) розкриває співвідношення між способами організації навчання, навчально-пізнавальною діяльністю студентів та результатами навчання.

30. Навчальний план — це:

а) основний нормативний документ (стандарт) вищого навчального закладу, що складається на підставі освітньо-професійної програми і структурно-логічної схеми підготовки фахівців та визначає організацію їх навчальної діяльності;

б) документ, в якому розкривається зміст навчального матеріалу з конкретної дисципліни відповідно до вимог чинної програми;

в) нормативний документ, який окреслює коло основних знань, умінь та навичок, що підлягають засвоєнню з кожного окремо взятого навчального предмету;

г) державний документ, в якому визначено зміст освіти з окремої навчальної дисципліни з виділенням розділів, тем, кількості годин на їх опрацювання.

31. Класифікація методів навчання за Ю. Бабанським:

а) організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності; контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності, організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;

б) пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний), репродуктивний, проблемний виклад, частинно-пошуковий, або евристичний метод, дослідницький;

в) набуття знань, формування умінь і навичок, використання знань, творча діяльність, закріплення, перевірка знань, умінь і навичок;

г) практичний, наочний, словесний.

32. Практичні методи навчання:

а) словесні, наочні, практичні;

б) спостереження, ілюстрація, демонстрація;

- в) лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж;
- г) вправи, лабораторні роботи, практичні роботи, графічні роботи, експеримент, виробнича (педагогічна) практика.

33. Експеримент як метод навчання:

- а) застосовується для формування практичних, організаторських умінь і навичок, а в деяких випадках для проходження всієї виробничої ієрархії;
- б) дуже близький до лабораторної роботи, але може мати більшу тривалість, студенти мають більшу самостійність, опановують методи науково-пошукових досліджень;
- в) розмова викладача зі студентами на підставі чіткої системи запитань, заздалегідь визначених, які підводять слухачів до активного засвоєння системи фактів;
- г) метод навчання, що полягає у повторенні певних дій, під час яких виробляють уміння та навички.

34. Суть індуктивного методу полягає в:

- а) розкритті логіки руху інформації від часткового до загального;
- б) розкритті логіки руху інформації від одиничного до одиничного, від часткового до часткового, від загального до загального;
- в) розкритті логіки руху інформації від загального до часткового;
- г) розкритті логіки руху інформації від неосяжного до змістовного.

35. Мотиваційна сторона процесу навчання містить три групи мотивів:

- а) зовнішній (заохочування та засудження), змагальні (успіх порівняно з кимось або із самим собою), внутрішні (підґрунтя для плідної діяльності);
- б) егоїстичні, альтруїстичні, змагальні;
- в) природжені, проміжні, основні;
- г) спонукання, судження, контролю.

36. Лекція виконує певні функції:

- а) інформаційна, орієнтовна, пояснювальна, роз'яснювальна, перекопувальна, систематизуюча, стимулююча, виховна, розвивальна;
- б) інформаційна, пояснювальна, роз'яснювальна, перекопувальна, систематизуюча, стимулююча, виховна, розвивальна;
- в) інформаційна, орієнтовна, пояснювальна, роз'яснювальна, перекопувальна, стимулююча, виховна, розвивальна;
- г) інформаційна, орієнтовна, пояснювальна, роз'яснювальна, перекопувальна, систематизуюча, стимулююча, виховна.

37. Семінарські заняття отримали назву від латинського *seminarium*, що у перекладі означає:

- а) "розсадник"
- б) "розвиток"

- в) “практика”
- г) “знання”

38. Практичне заняття — це

а) форма навчального заняття, за якої студент під керівництвом викладача особисто проводить природничі або імітаційні експерименти чи досліди з метою підтвердження окремих теоретичних положень цієї навчальної дисципліни;

б) форма навчання, під час якої студент самостійно засвоює необхідні знання, оволодіває вмінням і навиками, навчається планомірно систематично працювати, мислити, формує свій стиль розумової діяльності;

в) форма навчання, яка передбачає здатність організувати роботу відповідно до поставлених завдань;

г) форма навчального заняття, за якої викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички практичного застосування їх через індивідуальне виконання студентами відповідно сформульованих завдань.

39. Педагогіка вищої школи, що виникла на базі загальної (точніше шкільної) педагогіки, розглядає:

- а) навчання та виховання дітей старшого шкільного віку
- б) вищі рівні навчання та виховання дорослої людини.
- в) нижчі рівні навчання та виховання людини у дорослому віці
- г) загальні норми та провила формування людини, як елемента соціуму

40. У 60-і роки ідею цілісності обґрунтував

- а) Т. Г. Шевченко («учіться діти мої, думайте, гадайте»)
- б) Г. С. Сковорода («Нарциз, або пізнай самого себе»)
- в) В. О. Сухомлинський («цілісна особистість формується цілісно»)
- г) Г. Квітка-Основ'яненко («про формування особистості»)

41. Автором слів «Без наукового передбачення, без уміння закладати в людині сьогодні ті зерна, які зійдуть через десятиріччя, виховання перетворилося б у примітивний нагляд, вихователь – у неграмотну няньку, педагогіка – у знахарство.» є:

- а) М. Стельмахович
- б) В. Сухомлинський
- в) Г. Сковорода
- г) Н. Аксаріна

42. Категоріями педагогіки вищої школи є:

- а) освіта, навчання, учіння, педагогічний процес
- б) наука, виховання, дисципліна,
- в) освіта, наука, практичний дослід, діагностика
- г) педагогічний процес, освітня програма, психічна діагностика

43. Вища освіта спрямована на:

- а) розвиток творчого мислення у студентів;
- б) забезпечення фундаментальної наукової, загальнокультурної, практичної підготовки фахівців, які мають визначати темпи й рівень науково-технічного, економічного та соціально-культурного прогресу, формування інтелектуального потенціалу нації, на всебічний розвиток особистості як найвищої цінності суспільства;
- в) засвоєння студентами систематизованих наукових знань, формування відповідних навичок і вмінь;
- г) виховання духовних цінностей.

44. Структуру освіти в Україні складає:

- а) дошкільна, загальна середня, позашкільна, професійно-технічна, вища, післядипломна, аспірантура, докторантура, самоосвіта;
- б) робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, магістр, доктор філософії, доктор наук;
- в) університет, інститут, консерваторія, академія;
- г) технікум, училище, коледж.

45. Учасниками навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах є:

- а) студенти та викладачі;
- б) студенти, викладачі, лаборанти;
- в) педагогічні й науково-педагогічні працівники; особи, які навчаються у вищих навчальних закладах; працівники вищих навчальних закладів;
- г) педагогічні працівники, студенти, технічний персонал.

46. Закон соціальної обумовленості цілей, змісту і методів навчання:

- а) розкриває об'єктивний процес впливу суспільних відносин, соціального замовлення на формування всіх елементів виховання і навчання підростаючого покоління;
- б) розкриває співвідношення між процесом оволодіння знаннями, способами діяльності і всебічним розвитком особистості;
- в) розкриває співвідношення між способами організації навчання, навчально-пізнавальною діяльністю студентів та результатами навчання;
- г) орієнтований на встановлення взаємозв'язків між усіма елементами цього процесу.

47. До об'єктивних закономірностей процесу навчання відносять наступні:

- а) зумовленість навчання суспільними потребами, залежність між метою навчання, змістом і методами навчання;
- б) зумовленість навчання суспільними потребами, залежність між метою навчання, змістом і методами навчання, залежність від умов в яких він протікає, зумовленість умінням педагога організувати навчальний процес

на засадах гуманізму;

в) залежність від умов в яких він протікає, зумовленість умінням педагога організувати навчальний процес на засадах гуманізму;

г) розкриття співвідношення між способами організації навчання, навчально-пізнавальною діяльністю студентів та результатами навчання.

48. Навчальна програма – це

а) основний нормативний документ (стандарт) вищого навчального закладу, що складається на підставі освітньо-професійної програми і структурно-логічної схеми підготовки фахівців;

б) документ, в якому розкривається зміст навчального матеріалу з конкретної дисципліни відповідно до вимог чинної програми;

в) один з нормативних документів закладу освіти, за допомогою якого здійснюється організація навчального процесу;

г) державний документ, в якому визначено зміст освіти з окремої навчальної дисципліни з виділенням розділів, тем, кількості годин на їх опрацювання.

49. Методи навчання за джерелом знань поділяють на

а) лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж;

б) спостереження, ілюстрація, демонстрація;

в) словесні, наочні, практичні;

г) вправи, лабораторні роботи, практичні роботи, графічні роботи, експеримент, виробнича (педагогічна) практика.

50. Бесіда – (полемічна, евристична) – це

а) розмова викладача зі студентами на підставі чіткої системи запитань, заздалегідь визначених, які підводять слухачів до активного засвоєння системи фактів, нового поняття або закономірностей;

б) метод навчання, що полягає у повторенні певних дій, під час яких виробляють уміння та навички застосування набутих знань як у звичайних, так і незвичайних умовах;

в) застосовується для формування практичних, організаторських умінь і навичок;

г) як метод навчання передбачає застосування знань у ситуаціях, наближених до майбутньої професійної діяльності.

51. Виробнича (педагогічна) практика як метод навчання:

а) застосовується для формування практичних, організаторських умінь і навичок, а в деяких випадках для проходження всієї виробничої ієрархії від робітника нижчої кваліфікації до фахівця з вищою освітою;

б) розмова викладача зі студентами на підставі чіткої системи запитань, заздалегідь визначених, які підводять слухачів до активного засвоєння системи фактів;

в) дуже близький до лабораторної роботи, але може мати більшу тривалість, студенти мають більшу самостійність, опановують методи науково-пошукових досліджень;

г) метод навчання, що полягає у повторенні певних дій, під час яких виробляють уміння та навички.

52. Дедуктивний метод полягає в:

а) розкритті логіки руху інформації від одиничного до одиничного, від часткового до часткового, від загального до загального;

б) розкритті логіки руху інформації від загального до часткового;

в) розкритті логіки руху інформації від часткового до загального;

г) розкритті логіки руху інформації від неосяжного до змістовного.

53. Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

а) методи усного контролю, методи письмового контролю, методи лабораторно-практичного контролю, методи самоконтролю;

б) зовнішні, змагальні, внутрішні;

в) систематичні, всебічні, об'єктивні;

г) індивідуальне опитування, фронтальне опитування, усні заліки, колоквиуми, іспити, усне програмоване опитування.

54. Лекції поділяють:

а) за дидактичними завданнями, за способом викладу навчального матеріалу;

б) за ступенем складності, за способом вираженості;

в) за спрямованістю, за ступенем складності;

г) за способом вираженості, за спрямованістю.

55. Семінару притаманні чотири основні функції:

а) поглиблення, конкретизація, систематизація знань, набутих на лекціях і під час самостійної роботи; розвиток навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень; контроль за якістю засвоєння студентами матеріалу;

б) систематизація знань, набутих на лекціях і під час самостійної роботи; формування навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень; контроль за якістю засвоєння студентами матеріалу;

в) поглиблення знань, умінь, навичок; розвиток навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень; аналіз засвоєння студентами матеріалу;

г) освоєння нових знань; розвиток навичок самостійної роботи; заохочення до наукових досліджень; контроль за якістю засвоєння студентами матеріалу.

56. Методологія (гр. Methodos – метод + logos – вчення) – це

- а) наука про методи навчання студентів
- б) наука про різні методи вивчення заданого навчальною програмою матеріалу (базуючись на сильних сторонах і здібностях індивіда)
- в) наука про дослідження навчального процесу у ЗВО
- г) вчення про науковий метод пізнання, а також система самих методів, тобто основних підходів і прийомів дослідження, що застосовуються у певній науці.

57. Педагогічна взаємодія передбачає

- а) взаємний зв'язок між викладачем і студентом для взаємовиховання
- б) процес впливу об'єктів на суб'єкт виховання що спрямований на його зміни
- в) процес самовиховання студента під впливом навчального процесу
- г) процес прямої або опосередкованої дії, впливу суб'єктів один на одного, що обумовлює їхні певні зміни

58. Процесуальний компонент цілісного педагогічного процесу забезпечується:

- а) законодавством України про право людини на освіту
- б) організацією ректором і вченою радою ЗВО навчального процесу з рівномірним розподіленням навантаження на викладачів та студентів, для успішного процесу навчання
- в) постановкою задач і цілей у навчальному процесі, яке сприятиме ефективному формуванню професійних навичок
- г) організацією здійснення поставлених завдань, конкретизацією змісту, форм, методів, конкретних засобів досягнення мети.

59. Категорія освіта містить три складові:

- а) здобуття хороших балів; отримання на основі них димпому;
- б) здобуття знань, умінь, навичок;
- в) розвиток когнітивних здібностей;
- г) здобуття знань, умінь, навичок; формування на цій основі світогляду; розвиток пізнавальних здібностей особистості.

60. Вища освіта забезпечує:

- а) фундаментальну, наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їхніх покликань, інтересів і здібностей, удосконалення наукової та професійної підготовки, перепідготовку та підвищення їхньої кваліфікації;
- б) фундаментальну, наукову, професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів, підвищення кваліфікації;
- в) підготовку та атестацію наукових, науково-педагогічних кадрів;
- г) професійну та практичну підготовку, здобуття громадянами освітньо-кваліфікаційних рівнів відповідно до їхніх покликань, інтересів і здібностей,

удосконалення професійної підготовки, перепідготовку та підвищення їхньої кваліфікації.

61. Навчання у вищих навчальних закладах здійснюється за такими формами:

- а) денною (очною), вечірньою, заочною, дистанційною, екстернатною;
- б) денною, індивідуальною, заочною, практичною;
- в) очною, заочною, дистанційною, аудиторною;
- г) аудиторною, практичною, індивідуальною, екстернатною.

62. Структурними підрозділами вищого навчального закладу є:

- а) наукові, навчально-наукові, науково-дослідні та науково-виробничі інститути, навчально-наукові центри, наукові лабораторії, підготовчі відділення, спортивно-оздоровчі комплекси;
- б) науково-дослідні та науково-виробничі інститути, навчально-наукові центри, наукові лабораторії, підготовчі відділення, спортивно-оздоровчі комплекси;
- в) науково-дослідні та науково-виробничі інститути, навчально-наукові центри, підготовчі відділення, спортивно-оздоровчі комплекси;
- г) навчально-наукові, науково-виробничі інститути, навчально-наукові центри, наукові лабораторії, підготовчі відділення, спортивно-оздоровчі комплекси.

63. Завдання дидактики полягає у тому, щоб:

- а) науково обґрунтовувати зміст освіти, досліджувати і пояснювати закономірності процесу навчання і умови його оптимальної організації, розробляти і упроваджувати в педагогічну практику більш досконалі моделі навчального процесу, новітні технології, методики та методи навчання
- б) розробляти і упроваджувати в педагогічну практику більш досконалі моделі навчального процесу, новітні технології, методики та методи навчання;
- в) науково обґрунтовувати зміст освіти, досліджувати і пояснювати закономірності процесу навчання і умови його оптимальної організації;
- г) науково обґрунтовувати зміст освіти, досліджувати і пояснювати закономірності процесу навчання, розробляти і упроваджувати в педагогічну практику більш досконалі моделі навчального процесу, новітні технології, методики та методи навчання.

64. Закон виховного та розвиваючого навчання

- а) розкриває співвідношення між способами організації навчання, навчально-пізнавальною діяльністю студентів та результатами навчання
- б) розкриває співвідношення між процесом оволодіння знаннями, способами діяльності і всебічним розвитком особистості;
- в) розкриває об'єктивний процес впливу суспільних відносин, соціального замовлення на формування всіх елементів виховання і навчання

підростаючого покоління;

г) орієнтований на встановлення взаємозв'язків між усіма елементами цього процесу.

65. Зміст освіти — це:

а) система методично оформленого навчального матеріалу для різних освітніх закладів;

б) державний документ, в якому визначено зміст освіти з окремої навчальної дисципліни;

в) це чітко окреслене коло знань, умінь, навичок і компетенцій, якими людина оволодіває шляхом навчання у навчальному закладі або самостійно;

г) співвідношення між способами організації навчання, навчально-пізнавальною діяльністю студентів та результатами навчання.

66. Підручник — це

а) один з нормативних документів закладу освіти, за допомогою якого здійснюється організація навчального процесу;

б) навчальна книга, в якій розкривається зміст навчального матеріалу з окремих аспектів програми;

в) навчальна книга, в якій розкривається зміст навчального матеріалу з конкретної дисципліни відповідно до вимог чинної програми;

г) навчальна книга, в якій подається додатковий матеріал для формування в студентів умінь і навичок.

67. Словесні методи навчання:

а) спостереження, ілюстрація, демонстрація;

б) лекція, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж.

в) словесні, наочні, практичні;

г) вправи, лабораторні роботи, практичні роботи, графічні роботи, експеримент, виробнича (педагогічна) практика.

68. Вправа – це:

а) застосовується для формування практичних, організаторських умінь і навичок;

б) метод навчання, що полягає у повторенні певних дій, під час яких виробляють уміння та навички застосування набутих знань як у звичайних, так і незвичайних умовах;

в) розмова викладача зі студентами на підставі чіткої системи запитань, заздалегідь визначених, які підводять слухачів до активного засвоєння системи фактів, нового поняття або закономірностей;

г) як метод навчання передбачає застосування знань у ситуаціях, наближених до майбутньої професійної діяльності.

69. Методи навчання залежно від типу пізнавальної діяльності:

а) індуктивний, дедуктивний, трудуктивний;

- б) ілюстрації, демонстрації, спостереження;
- в) інформаційно-перцептивний, репродуктивний, проблемний, евристичний, пошуковий;
- г) репродуктивний, дослідницький, пояснювальний.

70. Суть традиційного методу полягає в:

- а) розкритті логіки руху інформації від неосяжного до змістовного;
- б) розкритті логіки руху інформації від загального до часткового;
- в) розкритті логіки руху інформації від часткового до загального;
- г) розкритті логіки руху інформації від одиничного до одиничного, від часткового до часткового, від загального до загального.

71. Методи усного контролю:

- а) систематичні, всебічні, об'єктивні;
- б) зовнішні, змагальні, внутрішні;
- в) методи усного контролю, методи письмового контролю, методи лабораторно-практичного контролю, методи самоконтролю;
- г) індивідуальне опитування, фронтальне опитування, усні заліки, колоквиуми, іспити, усне програмоване опитування.

72. За дидактичними завданнями лекції поділяють на:

- а) вступні, тематичні, настановчі, оглядові, заключні.
- б) проблемні лекції, лекції-візуалізації, бінарні лекції;
- в) лекції-дискусії, лекції із заздалегідь запланованими помилками, лекції-прес-конференції;
- г) вступні, тематичні, проблемні, настановчі, оглядові, заключні

73. Під час оцінювання якості семінарського заняття, а також у ході підготовки до нього доцільно використовувати такі критерії:

- а) цілеспрямованість, планування, організація семінару, стиль проведення семінару, ставлення викладача до студентів, ставлення студентів до викладача, управління групою, коментарі та висновки викладача, записи студентів;
- б) цілеспрямованість, евристичність, організованість, спланованість, стилізованість;
- в) цілеспрямованість, евристичність, гуманність, цілепокладання, організованість, спланованість, стилізованість;
- г) реалістичність, цілеспрямованість, евристичність, гуманність, цілепокладання, організованість, спланованість, стилізованість.

74. Види самостійної роботи:

- а) лекції, підготовка звітів, доповідей, рефератів;
- б) за зразками, конструктивно-варіантні, евристичні, творчо-дослідні;
- в) за вибором студента, дослідна робота, екскурсії, міні-лекції;

г) форма навчання, яка передбачає здатність студента самому організувати свою діяльність.

75. Встановіть відповідність:

1. Викладання	а) цілеспрямований процес взаємодії викладача зі студентами з метою засвоєння студентами знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини.
2. Учіння	б) цілеспрямований процес засвоєння студентами знань, оволодіння уміннями і навичками, у широкому розумінні -оволодіння соціальним досвідом у його узагальненому вигляді.
3. Навчання	в) діяльність викладача, яка полягає в постановці перед студентами пізнавальних завдань, повідомленні нових знань, організації навчально-пізнавальної діяльності студентів та керівництво нею, перевірці якості набутих ними знань, умінь і навичок.
4. Освіта	г) процес і результат удосконалення здібностей і поведінки особистості, при якому вона досягає соціальної зрілості.

ДОДАТКИ

Додаток А

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Автономія вищого навчального закладу – самостійність, незалежність і відповідальність вищого навчального закладу у прийнятті рішень стосовно розвитку академічних свобод, організації освітнього процесу, наукових досліджень, внутрішнього управління, економічної та іншої діяльності, самостійного добору і розстановки кадрів у межах, встановлених Законом «Про вищу освіту».

Академія, інститут – галузевий (профільний, технологічний, технічний, педагогічний, богословський (теологічний), медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) вищий навчальний заклад, що провадить інноваційну освітню діяльність, пов'язану з наданням вищої освіти на першому і другому рівнях за однією чи кількома галузями знань, може здійснювати підготовку на третьому і вищому науковому рівнях вищої освіти за певними спеціальностями, проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність.

Академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами.

Академічна свобода – самостійність і незалежність учасників освітнього процесу під час провадження педагогічної, науково-педагогічної, наукової та/або інноваційної діяльності, що здійснюється на принципах свободи слова і творчості, поширення знань та інформації, проведення наукових досліджень і використання їх результатів та реалізується з урахуванням обмежень, встановлених законом.

Акредитація – процедура надання вищому навчальному закладові певного типу права провадити освітню діяльність, пов'язану із здобуттям вищої освіти та кваліфікації, відповідно до вимог стандартів вищої освіти, а також до державних вимог щодо кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного забезпечення.

Акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності вищого навчального закладу за цією програмою на предмет: відповідності стандарту вищої освіти; спроможності виконати вимоги стандарту та досягти заявлених у програмі результатів навчання; досягнення заявлених у програмі результатів навчання.

Атестація – це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.

Ад'юнкт – особа, зарахована до вищого військового навчального закладу (ЗВО із специфічними умовами навчання) для здобуття ступеня доктора філософії.

Аспірант – особа, зарахована до вищого навчального закладу (наукової установи) для здобуття ступеня доктора філософії.

Бесіда – метод безпосереднього спілкування, який дає змогу одержати від співрозмовників інформацію, що цікавить викладача, за допомогою заздалегідь підготовлених запитань.

Благополучна сім'я – сім'я з високим рівнем внутрісімейної моральності, духовності, координації та кооперації, взаємної підтримки та взаємодопомоги, з раціональними способами вирішення сімейних проблем.

Болонський процес – процес зближення і гармонізації систем освіти країн Європи з метою створення єдиного європейського простору вищої освіти.

Валідність – комплексна характеристика психодіагностичної методики (тесту), що включає відомості щодо сфери явищ, які досліджуються, та репрезентативності діагностичної процедури стосовно до них.

Вид діяльності (людини) – характеристика діяльності залежно від способів і форм її здійснення. Вид діяльності визначається станом взаємодії фахівця з узагальненим об'єктом діяльності протягом усього циклу існування об'єкта.

Вимога – норма, правило.

Виробнича функція (трудова, службова) – сукупність обов'язків, що виконує фахівець відповідно до займаної посади і які визначаються посадовою інструкцією або кваліфікаційною характеристикою.

Розрізняють такі виробничі функції:

- **дослідницька** – функція, спрямована на збір, обробку, аналіз і систематизацію науково-технічної інформації з наряду роботи;

- **проектувальна** (проектувально-конструкторська) – функція, спрямована на здійснення цілеспрямованої послідовності дій щодо синтезу систем або окремих їх складових, розробка документації, яка необхідна для втілення та використання об'єктів та процесів (конструювання є окремим процесом проектування, який полягає в обґрунтуванні рішень щодо принципу дії та конструкції об'єктів, розробки документації на їх виготовлення);

- **організаційна** – функція, спрямована на упорядкування структури й взаємодії складових елементів системи з метою зниження невизначеності, а також підвищення ефективності використання ресурсів і часу (окремим процесом організації діяльності можна вважати планування – часове впорядкування виконання робіт, тобто обґрунтування їх, послідовності, тривалості та строків виконання);

- **управлінська** – функція, спрямована на досягнення поставленої мети, забезпечення сталого функціонування і розвитку систем завдяки інформаційному обмінові (до фахівця інформаційні потоки надходять через зворотні зв'язки, до об'єкта управління – у вигляді директивних рішень);

- **технологічна** – функція, спрямована на втілення поставленої мети за відомими алгоритмами, тобто фахівець виступає як структурний елемент (ланка) певної технології.

- **контрольна** – функція, спрямована на здійснення контролю в межах своєї професійної діяльності в обсязі посадових обов'язків;

- **прогностична** – функція, яка дозволяє на основі аналізу здійснювати прогнозування в професійній діяльності;

- **технічна** – функція, спрямована на виконання технічних робіт у професійній діяльності.

Виховання – процес цілеспрямованого впливу, метою якого виступає засвоєння студентом необхідного для життя в суспільстві соціального досвіду і формування прийнятої суспільством системи цінностей; соціально і педагогічно обумовлений процес розкриття сутнісних сил людини, її потенційних людських можливостей.

Вихованість – комплексна характеристика особистості, враховує наявність і рівень сформованості в неї суспільно значущих якостей.

Виховуючі ситуації – спеціально організовані педагогічні умови для формування в студентів мотивів позитивної поведінки чи подолання недоліків.

Вища освіта – сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у ВНЗ (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

Вищий військовий навчальний заклад (ЗВО із специфічними умовами навчання) – ЗВО державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади із спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Заклад вищої освіти – окремий вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Відповідальність – якість особистості, що характеризується прагненням і вмінням оцінювати свою поведінку з точки зору користі і шкоди для суспільства, порівнювати свої вчинки із суспільними нормами, законами.

Вікова криза – нетривалий за часом (до 1 року) період розвитку людини, що характеризується бурхливими психологічними змінами.

Віковий період – відрізок життя індивіда, який досягає певного ступеня розвитку і має характерні, відносно стійкі якісні особливості.

Вміння – це готовність свідомо і самостійно виконувати практичні та теоретичні дії на основі засвоєних знань, життєвого досвіду і набутих навичок.

Галузь (в економіці) – сукупність усіх виробничих одиниць, які беруть участь переважно в однакових або подібних видах виробничої діяльності.

Галузь знань – основна предметна ділянка освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка.

Громадська думка – система загальних суджень людей, яка виникає в процесі їх діяльності і спілкування та виражає ставлення до різних явищ, подій, що становлять загальний інтерес.

Громадянське виховання – формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає людині можливість відчувати себе морально, соціально, політично і юридично дієздатною, захищеною.

Гуманізація освіти – центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їх людинотворчої функції.

Дидактика вищої школи – розділ педагогіки вищої школи, який вивчає закономірності і принципи навчання, досліджує проблеми змісту, методів, форм і технологій професійної підготовки майбутнього фахівця в умовах ВНЗ.

Дидактична мета – очікуваний, раніше запланований викладачем результат навчальної діяльності, спрямований на поліпшення засвоєння студентами знань, набуття вмінь та навичок.

Дипломна робота (дипломний проект) – кваліфікаційна робота, що призначена для об'єктивного контролю ступеня сформованості умінь вирішувати типові задачі діяльності, які, в основному, віднесені в ОКХ до організаційної, управлінської та виконавської (технологічної, операторської) виробничих функцій.

Дискусія – метод групового обговорення проблеми з метою з'ясування істини шляхом зіставлення різних думок.

Диспут – вільний, жвавий обмін думками, колективне обговорення питань, що хвилюють його учасників.

Дистанційне навчання (ДН) – сучасна освітня технологія з використанням засобів передачі навчально-методичної інформації на відстань (телефони, телебачення, радіо, модемний та супутниковий зв'язок, комп'ютери, аудіовізуальні засоби навчання та ін). Технологія ДН сприяє зростанню ефективності навчального процесу, активізації учнів, підвищенню

інтересу до навчання, можливості використання унікального досвіду видатних педагогів різних країн, збагаченню вітчизняних освітніх технологій, формуванню більш гнучкої системи освітніх курсів та дисциплін, більш якісному контролю знань учнів та ін.

Дисципліна – свідоме дотримання студентами правил і норм поведінки, чітке й організоване виконання ними своїх обов'язків, підпорядкування громадським інтересам.

Диференціація в освіті – процес та результат створення відмінностей між частинами освітньої системи /підсистем.

Ділова гра – діалог на професійному рівні, в якому відбуваються зіткнення різних думок, пропозицій, взаємна критика гіпотез, їх обґрунтування, що приводить до появи нових знань і уявлень.

Дія – одиниця діяльності, що не розкладається на більш прості, в наслідок якої досягається конкретна усвідомлена мета.

Діяльність (діяльність людини) – динамічна система взаємодій людини із навколишнім світом, в яких вона досягає свідомо поставлених цілей, що з'являються внаслідок виникнення у неї певних потреб. У процесі діяльності людина виступає як суб'єкт діяльності, а її дії спрямовані на зміни об'єкта діяльності.

Докторант – особа, зарахована або прикріплена до вищого навчального закладу (наукової установи) для здобуття ступеня доктора наук.

Екологічне виховання – систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток у людини культури взаємодії з природою.

Електронна книга – навчальний засіб для читання книг, виконаних в електронному вигляді, сторінки якого відображаються на екрані дисплея; сукупність комп'ютерних файлів, об'єднаних в єдину оболонку, що дає змогу користувачу ознайомитися з певною інформацією.

Естетична культура – сформованість у людини естетичних знань, смаків, ідеалів, здібностей до естетичного сприймання явищ дійсності, творів мистецтва, потреба вносити прекрасне в оточуючий світ, оберігати природну красу.

Естетична свідомість – форма суспільної свідомості, яка є художньо-емоційним освоєнням дійсності через естетичні сприйняття, почуття, судження, смаки, ідеали і виражається в естетичних поглядах та мистецькій творчості.

Естетичне виховання – педагогічна діяльність, спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси.

Ефективність виховання – співвідношення між метою виховання і результатами, досягнутими у процесі формування особистості, соціальних груп.

Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система (ЄКТС) – система трансферу і накопичення кредитів, що використовується в Європейському просторі вищої освіти з метою надання, визнання, підтвердження кваліфікацій та освітніх компонентів і сприяє академічній

мобільності здобувачів вищої освіти. Система ґрунтується на визначенні навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених результатів навчання, та обліковується у кредитах ЄКТС.

Задача діяльності – потреба, що виникає в певних умовах і може бути задоволена в результаті визначеної **структури діяльності**, до якої належить:

- **предмет діяльності** (праці) – елементи навколишнього середовища, що суб'єкт має до початку своєї діяльності і які підлягають трансформації у продукт;

- **засіб діяльності** (праці) – об'єкт, що опосередковує вплив суб'єкта на предмет діяльності, або те, що, звичайно, називають «знаряддям праці», і стимули, що використовуються, наприклад, у діяльності управління;

- **процедура діяльності** (праці) – технологія (спосіб, метод) одержання бажаного продукту. Інформація про спосіб діяльності фіксується у вигляді програми або алгоритму на певних матеріальних носіях;

- **умови діяльності** (праці) – характеристика оточення суб'єкта в процесі діяльності (температура, склад повітря, рівень акустичних шумів, пристосованість приміщення до праці, меблі, а також соціальні умови, просторові та часові чинники);

- **продукт діяльності** (праці) – те, що одержано в результаті трансформації предмета в процесі діяльності.

Є три види задач діяльності:

- **професійні задачі** – задачі діяльності, що безпосередньо спрямовані на виконання завдання (завдань), що поставлено (і) перед фахівцем як професіоналом;

- **соціально-виробничі задачі** – задачі діяльності, що пов'язані з діяльністю фахівця у сфері виробничих відносин у трудовому колективі (наприклад, інтерактивне та комунікативне спілкування тощо);

- **соціально-побутові задачі** – задачі діяльності, що виникають у повсякденному житті і пов'язані з домашнім господарством, відпочинком, родинним спілкуванням, фізичним і культурним розвитком тощо і можуть впливати на якість виконання фахівцем професійних та соціально-виробничих задач.

Закономірності виховання – стійкі, повторювані, об'єктивно існуючі зв'язки у вихованні, реалізація яких сприяє ефективному розвитку особистості.

Закономірності навчання – стійкі педагогічні явища, які базуються на повторюваності фактів, навчальних дій і є теоретичною основою принципів навчання.

Засновник вищого навчального закладу – органи державної влади від імені держави, відповідна рада від імені територіальної громади (громад), фізична та/або юридична особа, рішенням та за рахунок майна яких засновано ЗВО. Права засновника, передбачені Законом «Про вищу освіту», набуваються також на підставах, передбачених цивільним законодавством.

Здатність – властивість індивіда здійснювати, виконувати, робити щонебудь, поводити себе певним чином; у тому числі психічний та фізичний стан індивіда, в якому він спроможний виконувати певний вид продуктивної діяльності.

Здібність – природний нахил до чого-небудь, талант; у тому числі особливості індивіда, що є суб'єктивними умовами успішного здійснення певного виду продуктивної діяльності. Здібності пов'язані із загальною орієнтованістю особи, з її нахилом до тієї чи іншої діяльності.

Здобувачі вищої освіти – особи, які навчаються у ВНЗ на певному рівні вищої освіти з метою здобуття відповідного ступеня і кваліфікації.

Зміст вищої освіти – обумовлена цілями та потребами суспільства система знань, умінь і навичок, у вигляді компетенцій, що має бути сформована в процесі навчання з урахуванням перспектив розвитку суспільства, науки, техніки, технології, культури та мистецтва.

Зміст навчання – структура, зміст і обсяг навчальної інформації, засвоєння якої забезпечує особі можливість здобуття вищої освіти і певної кваліфікації. Зміст навчання поділяється на:

- **нормативну частину змісту навчання** – обов'язковий для засвоєння зміст навчання, сформований відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики як змістові модулі із зазначенням їх обсягу й рівня засвоєння, а також форм державної атестації;

- **вибіркову частину змісту навчання** – рекомендований для засвоєння зміст навчання, сформований як змістові модулі із зазначенням їх обсягу та форм атестації, призначений для задоволення потреб і можливостей особистості, регіональних потреб у фахівцях певної спеціалізації спеціальності, з урахуванням досягнень наукових шкіл і ЗВО.

Змістовий модуль – система навчальних елементів, що поєднані за ознакою відповідності певному навчальному об'єктові.

Знання – результат процесу діяльності пізнання, перевірене суспільною практикою і логічно упорядковане відображення її у свідомості людини. Знання – категорія, яка віддзеркалює зв'язок між пізнавальною й практичною діяльністю людини. Знання виявляються в системі понять, суджень, уявлень та образів, орієнтовних основ дій тощо, яка має певний обсяг і якість. Знання можливо ідентифікувати тільки за умови їх проявлення у вигляді вмінь виконувати відповідні розумові або фізичні дії.

Знання фундаментальні – знання щодо соціальних і професійних норм діяльності особи, основа її освіти та професійної підготовки. Фундаментальні знання формують здатність особи опановувати нові знання, орієнтуватися у проблемах, що виникають, виконувати задачі діяльності, що прогножуються. Фундаментальні знання є інваріантні у відношеннях:

- напряму підготовки до певної галузі освіти;
- спеціальності до напряму підготовки;
- спеціалізації до спеціальності.

Зовнішнє незалежне оцінювання – оцінювання результатів навчання, здобутих на певному освітньому рівні, яке здійснюється спеціально уповноваженою державою установою.

Індивідуалізація навчання – організація процесу навчання, яка передбачає його модифікацію відповідно до потреб того, хто навчається.

Інновації – новостворені/застосовані і/або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і/або соціальної сфери.

Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Інноваційний потенціал педагога – сукупність соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, яка виявляє готовність удосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність.

Інноваційна освітня технологія – це якісно нова сукупність форм, методів і засобів навчання, виховання й управління, яка привносить суттєві зміни до результату освітянського процесу і є багатокomпонентною моделлю, що включає в себе:

- навчальну інноваційну технологію (підбір операційних дій педагога з вихованцем, у результаті яких суттєво покращується мотивація студентів до навчального процесу);

- виховну інноваційну технологію (мистецькі засоби і прийоми впливу на свідомість особистості студента з метою формування в нього особистісних цінностей у контексті загальнолюдських);

- управлінську інноваційну технологію (сучасні економічні, психологічні, діагностичні, інформаційні технології, що створюють умови для оперативного й ефективного прийняття керівником управлінського рішення).

Інтерактивна гра – метод навчання, заснований на досвіді, отриманому в результаті спеціально організованої соціальної взаємодії учасників з метою зміни індивідуальної моделі поведінки.

Інтерактивні технології – різновид активних (інтенсивних) технологій.

Інформаційна освітня технологія (ІОТ) – така модель навчально-виховного процесу, у якій мета досягається насамперед за рахунок найповнішого використання можливостей комп'ютерів (комп'ютерних мереж) та програмного забезпечення.

Кафедра – це базовий структурний підрозділ вищого навчального закладу державної/комунальної форми власності (його філій, інститутів, факультетів), що провадить освітню, методичну та/або наукову діяльність за певною спеціальністю/спеціалізацією чи міжгалузєвою групою спеціальностей, до складу якого входить не менше п'яти науково-

педагогічних працівників, для яких кафедра є основним місцем роботи, і не менш як три з них мають науковий ступінь або вчене/почесне звання.

Кваліфікація – офіційний результат оцінювання і визнання, який отримано, коли уповноважена установа встановила, що особа досягла компетентностей (результатів навчання) відповідно до стандартів вищої освіти, що засвідчується відповідним документом про вищу освіту.

Клас задачі діяльності – ознака рівня складності задач діяльності, що вирішуються фахівцем. Усі задачі діяльності розподіляються на три класи:

- **стереотипні задачі діяльності** – передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що характеризується однозначним набором добре відомих, раніше відібраних складних операцій і потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації;

- **діагностичні задачі діяльності** – передбачають діяльність відповідно до заданого алгоритму, що містить процедуру часткового конструювання рішення із застосування раніше відібраних складних операцій і потребує використання значних масивів оперативної та раніше засвоєної інформації;

- **евристичні задачі діяльності** – передбачають діяльність за складним алгоритмом, що містить процедуру конструювання раніше не відомих рішень і потребує використання великих масивів оперативної та раніше засвоєної інформації.

Коледж – галузевий ВНЗ або структурний підрозділ університету, академії чи інституту, що провадить освітню діяльність, пов'язану із здобуттям ступенів молодшого бакалавра та/або бакалавра, проводить прикладні наукові дослідження. Коледж також має право здійснювати підготовку фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста.

Компетентність – динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти.

Компетенція – включає знання й розуміння (теоретичне знання академічної сфери, здатність знати й розуміти), знання як діяти (практичне й оперативне застосування знань до конкретних ситуацій), знання як бути (цінності як невід'ємна частина способу сприйняття й життя з іншими в соціальному контексті). Предметна сфера у якій індивід добре обізнаний і в якій він проявляє готовність до виконання діяльності.

Контроль якості вищої освіти – система заходів, які здійснює третя сторона з метою перевірки характеристик якостей особистості випускника вищого навчального закладу, та їх порівняння з установленими вимогами й визначення відповідності кінцевим цілям вищої освіти.

Кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (далі – кредит ЄКТС) – одиниця вимірювання обсягу навчального навантаження здобувача вищої освіти, необхідного для досягнення визначених (очікуваних) результатів навчання. Обсяг одного кредиту ЄКТС

становить 30 годин. Навантаження одного навчального року за денною формою навчання становить, як правило, 60 кредитів ЄКТС.

Кредит (національний кредит у системі вищої освіти України) – обсяг навчального матеріалу, який з урахуванням терміну засвоєння студентами окремих навчальних елементів (відповідно до психофізіологічних норм засвоєння при використанні оптимальних форм, методів і засобів навчання та контролю) може бути засвоєний за 54 години навчального часу (сума годин аудиторної й самостійної роботи студента за тиждень).

Кредитно-модульна технологія – цілісний алгоритм повного засвоєння знань та вмінь майбутніми фахівцями за структурно-інтегрованими освітньо-професійними програмами в кредитних вимірах, свідомим самостійним вибором студентами навчальних дисциплін з метою прикладання максимальних інтелектуальних зусиль для їх вчасного засвоєння за модульним принципом, з дотриманням психолого-педагогічних та кібернетичних вимог до навчального процесу в межах модуля, навчальної дисципліни, міждисциплінарного курсу і ступеня підготовки загалом.

Культура педагогічної діяльності – рівень виконання викладачем своїх професійних обов'язків.

Курсант – особа, яка в установленому порядку зарахована до вищого військового навчального закладу (вищого навчального закладу із специфічними умовами навчання), військового інституту як підрозділу вищого навчального закладу і навчається з метою здобуття вищої освіти за певним ступенем та якій присвоєно військове звання рядового, сержантського і старшинського складу або спеціальне звання рядового, молодшого начальницького складу, або таке звання вона мала під час вступу на навчання. Статус курсанта може надаватися окремим категоріям осіб, які навчаються у невійськових вищих навчальних закладах, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Лабораторні роботи – вивчення у ВНЗ природних явищ за допомогою спеціального обладнання.

Лекція – інформативно-доказовий виклад великого за обсягом, складного за логічною побудовою навчального матеріалу.

Ліцензування – процедура визнання спроможності юридичної особи провадити освітню діяльність за певною спеціальністю на певному рівні вищої освіти відповідно до стандартів освітньої діяльності.

Методи навчання у вищій школі – логічний ланцюг взаємопов'язаних дій викладача і студента, за допомогою яких передається і сприймається зміст, який переробляється і відтворюється.

Метод науково-педагогічного дослідження – спосіб дослідження психолого-педагогічних процесів формування особистості, встановлення об'єктивної закономірності виховання і навчання.

Методика дослідження – комплекс методів, процедура, послідовність здійснюваних пізнавальних і перетворюючих дій, операцій та впливів, спрямованих на вирішення дослідницьких завдань.

Модульно-рейтингова технологія навчання – це цілісний алгоритм організації повного засвоєння знань та вмінь за модульним принципом із дотриманням психолого-педагогічних і кібернетичних вимог до навчального процесу та рейтинговим підсумуванням результатів навчання за семестр, рік і весь період навчання.

Навички – компоненти практичної діяльності, які проявляються під час виконання необхідних дій, доведених до досконалості шляхом багаторазових вправ.

Навчання – цілеспрямоване, заздалегідь запроектоване спілкування, в ході якого здійснюються освіта, виховання і розвиток студента, засвоюються окремі аспекти досвіду людства, досвіду діяльності та пізнання.

Навчальна дисципліна (у ЗВО) – педагогічно адаптована система понять про явища, закономірності, закони, теорії, методи тощо будь-якої галузі діяльності (або сукупності різних галузей діяльності) із визначенням потрібного рівня сформованості у тих, хто навчається, певної сукупності умінь і навичок.

Навчальний елемент (дидактична одиниця) – мінімальна доза навчальної інформації, що зберігає властивості навчального об'єкта.

Навчальний об'єкт – навчальна інформація певного обсягу, що має самостійну логічну структуру та зміст, і дає змогу оперувати цією інформацією у процесі розумової діяльності.

Навчальний план – складова стандартів вищої освіти ЗВО, яка розробляється на основі освітньо-професійної програми та структурно-логічної схеми підготовки і визначає графік навчального процесу, перелік, послідовність та час вивчення навчальних дисциплін/практик, види навчальних занять та терміни їх проведення, а також форми проведення підсумкового контролю.

Надійність – характеристика методики/тесту, яка віддзеркалює точність психодіагностичних вимірів, а також стійкість результатів тесту до впливу сторонніх випадкових чинників.

Напрямок підготовки за професійним спрямуванням у вищій освіті – група спеціальностей зі спорідненим змістом вищої освіти та професійної підготовки.

Науково-дослідна діяльність – 1) індивідуальна та колективна взаємодія вчених щодо збагачення та розвитку культури і цивілізації за допомогою точного, об'єктивного та системного знання про світ, людину і її діяльність; 2) робота педагогів-учених (теоретиків та методистів), що займаються обґрунтуванням (проектуванням, конструюванням) оптимально функціонуючих навчально-виховних систем на кожному рівні освіти і педагогічної системи в цілому, що створюють необхідні передумови для подальшої оптимальної організації навчально-виховного процесу.

Науково-педагогічні працівники – особи, які за основним місцем роботи у ЗВО провадять навчальну, методичну, наукову (науково-технічну, мистецьку) та організаційну діяльність.

Наукові працівники – особи, які за основним місцем роботи та відповідно до трудового договору/контракту професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-організаційну діяльність та мають відповідну кваліфікацію незалежно від наявності наукового ступеня або вченого звання.

Норма – сукупність формальних і неформальних вимог, що регулюють певні дії та поведінку суб'єктів системи вищої освіти та учасників освітянського процесу.

Норматив – розрахункова величина витрат освітянських ресурсів, що характеризує оптимальний стан освітянського процесу.

Нормативний термін навчання – термін навчання за денною (очною) формою, необхідний для засвоєння особою нормативної та вибіркової частин змісту навчання і встановлений стандартом вищої освіти.

Об'єкт діяльності – процеси або/та явища, або/та матеріальні об'єкти, на які спрямована діяльність суб'єкта діяльності (наприклад, двигун внутрішнього згоряння, організаційно-економічна система, технологія галузі тощо).

Узагальнений об'єкт діяльності фахівця з вищою освітою – загальна назва природних чи штучних систем, на зміну властивостей яких спрямована діяльність суб'єкта. Певні етапи циклу існування систем (об'єктів діяльності) визначають типи діяльності фахівців.

Орієнтовна основа дії – система уявлень людини про мету, план та засоби виконання дії.

Освітня діяльність – діяльність ВНЗ, що провадиться з метою забезпечення здобуття вищої, післядипломної освіти і задоволення інших освітніх потреб здобувачів вищої освіти та інших осіб.

Освітній процес – інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у ЗВО (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Освітня (освітньо-професійна чи освітньо-наукова) програма – система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти.

Освітній рівень вищої освіти – характеристика вищої освіти за ознаками ступеня сформованості інтелектуальних якостей особи, достатніх для здобуття кваліфікації, яка відповідає певному освітньо-кваліфікаційному рівню;

Освітні рівні:

початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти;
перший (бакалаврський) рівень;
другий (магістерський) рівень;
третій (освітньо-науковий) рівень;
науковий рівень.

- **Початковий рівень (короткий цикл)** вищої освіти відповідає п'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою загальнокультурної та професійно орієнтованої підготовки, спеціальних умінь і знань, а також певного досвіду їх практичного застосування з метою виконання типових завдань, що передбачені для первинних посад у відповідній галузі професійної діяльності.

- **Перший (бакалаврський) рівень** вищої освіти відповідає шостому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань та практичних умінь і навичок, достатніх для успішного виконання професійних обов'язків за обраною спеціальністю.

- **Другий (магістерський) рівень** вищої освіти відповідає сьомому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою поглиблених теоретичних та/або практичних знань, умінь, навичок за обраною спеціальністю/спеціалізацією, загальних засад методології наукової та/або професійної діяльності, інших компетентностей, достатніх для ефективного виконання завдань інноваційного характеру відповідного рівня професійної діяльності.

- **Третій (освітньо-науковий) рівень** вищої освіти відповідає восьмому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає здобуття особою теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей, достатніх для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіння методологією наукової та педагогічної діяльності, а також проведення власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

- **Науковий рівень** вищої освіти відповідає дев'ятому кваліфікаційному рівню Національної рамки кваліфікацій і передбачає набуття компетентностей з розроблення і впровадження методології та методики дослідницької роботи, створення нових системоутворюючих знань та/або прогресивних технологій, розв'язання важливої наукової або прикладної проблеми, яка має загальнонаціональне або світове значення.

Освітньо-професійний ступінь вищої освіти – передбачає успішне виконання особою відповідної освітньої (освітньо-професійної чи освітньо-наукової) або наукової програми, що є підставою для присудження відповідного ступеня вищої освіти:

- 1) молодший бакалавр;
- 2) бакалавр;
- 3) магістр;
- 4) доктор філософії;
- 5) доктор наук.

- **Молодший бакалавр** – освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньої-професійної програми, обсяг якої становить 90–120 кредитів ЄКТС. Особа має право здобувати ступінь молодшого бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

- **Бакалавр** – освітній ступінь, що здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти освітньо-професійної програми, обсяг якої становить 180–240 кредитів ЄКТС. Обсяг освітньо-професійної програми для здобуття ступеня бакалавра на основі ступеня молодшого бакалавра визначається вищим навчальним закладом. Особа має право здобувати ступінь бакалавра за умови наявності в неї повної загальної середньої освіти.

- **Магістр** – освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою. Обсяг освітньо-професійної програми підготовки магістра становить 90–120 кредитів ЄКТС, обсяг освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС. Освітньо-наукова програма магістра обов'язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків. Особа має право здобувати ступінь магістра за умови наявності в неї ступеня бакалавра. Ступінь магістра медичного, фармацевтичного або ветеринарного спрямування здобувається на основі повної загальної середньої освіти і присуджується вищим навчальним закладом у результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми, обсяг якої становить 300–360 кредитів ЄКТС.

- **Доктор філософії** – освітній і водночас перший науковий ступінь, що здобувається на третьому рівні вищої освіти на основі ступеня магістра. Ступінь доктора філософії присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу або наукової установи в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Особа має право здобувати ступінь доктора філософії під час навчання в аспірантурі (ад'юнктурі). Особи, які професійно здійснюють наукову, науково-технічну або науково-педагогічну діяльність за основним місцем роботи, мають право здобувати ступінь доктора філософії поза аспірантурою, зокрема під час перебування у творчій відпустці, за умови успішного виконання відповідної освітньо-наукової програми та публічного захисту дисертації у спеціалізованій вченій раді. Нормативний строк підготовки доктора філософії в аспірантурі (ад'юнктурі) становить чотири роки. Обсяг освітньої складової освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії становить 30–60 кредитів ЄКТС. Наукові установи можуть здійснювати

підготовку докторів філософії за власною освітньо-науковою програмою згідно з отриманою ліцензією на відповідну освітню діяльність. Наукові установи можуть також здійснювати підготовку докторів філософії за освітньо-науковою програмою, узгодженою з вищим навчальним закладом. У такому разі наукова складова такої програми здійснюється у науковій установі, а освітня складова – у ВНЗ.

- Доктор наук – другий науковий ступінь, що здобувається особою на науковому рівні вищої освіти на основі ступеня доктора філософії і передбачає набуття найвищих компетентностей у галузі розроблення і впровадження методології дослідницької роботи, проведення оригінальних досліджень, отримання наукових результатів, які забезпечують розв'язання важливої теоретичної або прикладної проблеми, мають загальнонаціональне або світове значення та опубліковані в наукових виданнях. Ступінь доктора наук присуджується спеціалізованою вченою радою вищого навчального закладу чи наукової установи за результатами публічного захисту наукових досягнень у вигляді дисертації або опублікованої монографії, або за сукупністю статей, опублікованих у вітчизняних і міжнародних рецензованих фахових виданнях, перелік яких затверджується центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

Особа з особливими освітніми потребами – особа з інвалідністю, яка потребує додаткової підтримки для забезпечення здобуття вищої освіти.

Особистісно зорієнтована технологія – це освітня технологія, головною метою якої є взаємний та плідний розвиток особистості педагога та його учнів на основі рівності в спілкуванні й партнерства в спільній діяльності. Основне завдання – надання допомоги учневі у визначенні свогоставлення до самого себе, інших людей, навколишнього світу, своєї професійної діяльності. Концепцією технології є заперечення насильства над особистістю в процесі навчання та розвитку вихованця.

Парадигма (грец. – приклад, зразок) – система теоретичних, методологічних та аксіологічних установок, які поділяються більшістю й беруться за зразок членами наукового співтовариства.

Педагогічний процес – цілеспрямована, мотивована, доцільно організована та змістовно насичена система взаємодії суб'єктів та об'єктів навчально-виховного процесу щодо підготовки студентів до професійної діяльності й суспільного життя.

Педагогічна інновація – нововведення в педагогічній діяльності, зміна в змісті і технології навчання і виховання, що мають метою підвищення їх ефективності.

Педагогічна технологія – системна категорія, орієнтована на дидактичне застосування наукового знання, наукові підходи до аналізу та організації наукового процесу з урахуванням емпіричних інновацій викладачів та спрямованості на досягнення високих результатів.

Педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у ВНЗ провадять навчальну, методичну та організаційну діяльність.

Педагогічний закон – внутрішній, суттєвий, стійкий зв'язок педагогічних явищ, що обумовлює їх необхідний, закономірний розвиток.

Первинна посада – посада, що не потребує від випускників навчального закладу попереднього досвіду професійної практичної діяльності.

Післядипломна освіта – це спеціалізоване вдосконалення освіти та професійної підготовки особи шляхом поглиблення, розширення та оновлення її професійних знань, умінь та навичок або отримання іншої професії, спеціальності на основі здобутого раніше освітнього рівня та практичного досвіду.

Показник якості вищої освіти – кількісна характеристика якості особистості випускника вищого навчального закладу, що розглядається стосовно до певних умов його навчання та сфери майбутньої соціальної діяльності.

Проблема – ситуація під час діяльності, яка містить суперечності наукового, організаційного або іншого характеру і являє собою перешкоди, що виникають у досягненні суб'єктом цілеспрямованого результату своєї діяльності.

Професія – набір робіт, які характеризуються заданим рівнем збігу основних завдань та обов'язків, що виконуються чи мають бути виконані працівником. Професія вимагає від працівника визначеного кола знань та умінь.

Професійна підготовка – здобуття кваліфікації за відповідним напрямом підготовки або спеціальністю.

Результати навчання – сукупність знань, умінь, навичок, інших компетентностей, набутих особою у процесі навчання за певною освітньо-професійною, освітньо-науковою програмою, які можна ідентифікувати, кількісно оцінити та виміряти.

Рівень професійної діяльності – характеристика професійної діяльності за ознаками певної сукупності професійних завдань та обов'язків (робіт), що виконує працівник. У сфері праці розрізняють такі рівні професійної діяльності:

- **стереотипний рівень (рівень використання)** – уміння використовувати налагоджену систему (об'єкт діяльності) під час виконання конкретних задач діяльності, та знання призначення об'єкта і його основних (характерних) властивостей;

- **операторський рівень** – уміння готувати чи налагоджувати систему і керувати нею під час виконання конкретних задач діяльності та знання принципу (основних особливостей) побудови й принципу дії системи на структурно-функціональному рівні;

- **експлуатаційний рівень** – уміння під час виконання конкретних задач діяльності тестувати та аналізувати роботу системи з метою виявлення та усунення пошкоджень і знання методів аналізу функціонування системи та методів аналізу, пошуку та усунення пошкоджень;

- **технологічний рівень** – уміння під час виконання конкретних задач діяльності здійснювати розробку систем, що відповідають заданим характеристикам (властивостям), і знання методів синтезу та технологій розробки систем та способів їх моделювання;

- **дослідницький рівень** – уміння проводити дослідження систем із метою перевірки їх відповідності заданим властивостям, уміння вибрати з множини систему, що дозволяє найбільш ефективно вирішувати задачі діяльності, знання методики дослідження систем та методів оцінки ефективності їх застосування під час вирішення конкретних задач діяльності.

Рівень якості вищої освіти – відносна характеристика якості вищої освіти, що ґрунтується на порівнянні значень показників якості, отриманих на підставі діагностичних екзаменів випускників вищого навчального закладу, із критеріально-орієнтованим еталоном, що репрезентується стандартом вищої освіти.

Роботи – певні завдання та обов'язки, які виконуються чи мають бути виконані однією особою (працівником). Робота є статистичною одиницею, що класифікується відповідно до кваліфікації, необхідної для її виконання.

Самоосвіта – система навчання згідно власних освітніх цілей з мінімальною участю інших осіб, самотужки. Самоосвіта пов'язана із шкільним та позашкільним навчанням, стає формою неперервної освіти та впливає на постійне удосконалення особистості; здобуття знань самостійним навчанням поза навчальним закладом, переважно без допомоги викладача.

Самореалізація – свідома діяльність особистості, спрямована на реалізацію власних сил, здібностей, можливостей тощо.

Саморозвиток – розумовий або фізичний розвиток людини, якого вона досягає самостійними заняттями, вправами; розвиток когось, чого-небудь власними силами, без впливу, сприяння яких-небудь зовнішніх сил; те саме, що саморух.

Сертифікація фахівця – процедура визначення відповідності професійно важливих якостей фахівця, його компетенції тощо вимогам, що надані у нормативних документах, в яких відображені вимоги до його кваліфікації.

Система вищої освіти – сукупність взаємодіючих:

- послідовних стандартів вищої освіти;
- ВНЗ усіх форм власності;
- інших юридичних осіб, що надають освітні послуги у галузі вищої освіти;
- органів, які здійснюють управління у галузі вищої освіти.

Спеціальність – категорія, що характеризує:

– у сфері праці – особливості спрямованості й специфіку роботи в межах професії (зміст задач професійної діяльності, що відповідають кваліфікації);

– у сфері освіти – спрямованість і зміст навчання при підготовці фахівця (визначається через узагальнений об'єкт діяльності або виробничу функцію

та предмет діяльності фахівця і відображає, насамперед, вид його діяльності й сферу застосування його праці).

Спеціальність у сфері освіти є адекватним відображенням наявної у сфері праці спеціальності, кваліфікації. Навчання за спеціальністю освітнього ступеня бакалавра або магістра передбачає вивчення узагальненого об'єкта діяльності фахівця, виробничих функцій та типових складових структури професійної діяльності таких, що задовольняють вимоги сфери праці до спеціальності.

Спеціалізація за спеціальністю – категорія, що характеризує відмінності окремих задач діяльності фахівця за ознаками різниці засобів або/та продуктів, або/та умов діяльності в межах спеціальності. Спеціалізація пов'язана як із необхідною галуззю знань, використовуваними інструментами чи устаткуванням, так і з продукцією, яка виробляється, або надаваними послугами і відповідає певною мірою деталізованому колу професійних завдань та обов'язків.

Стандарти вищої освіти /система стандартів вищої освіти – сукупність норм, що визначають зміст вищої освіти, зміст навчання, засоби діагностики якості вищої освіти та нормативний термін навчання. Стандарти вищої освіти є основою оцінки освітнього та освітньо-кваліфікаційного рівня громадян незалежно від форм здобуття вищої освіти. Відповідність освітніх послуг стандартам вищої освіти визначає якість освітньої та наукової діяльності вищих навчальних закладів. Систему стандартів вищої освіти складають державний стандарт вищої освіти, галузеві стандарти вищої освіти та стандарти вищої освіти ВНЗ.

Структурно-логічна схема підготовки – наукове й методичне обґрунтування процесу реалізації освітньо-професійної програми підготовки. Структурно-логічна схема підготовки надається у вигляді мережі міждисциплінарних зв'язків за напрямом підготовки або спеціальністю і діє протягом усього терміну реалізації відповідної освітньо-професійної програми підготовки.

Слухач – особа, яка навчається на підготовчому відділенні вищого навчального закладу, або особа, яка отримує додаткові чи окремі освітні послуги, у тому числі за програмами післядипломної освіти.

Сталий фонд (ендаумент) вищого навчального закладу – сума коштів або вартість іншого майна, призначена для інвестування або капіталізації на строк не менше 36 місяців, пасивні доходи від якої використовуються вищим навчальним закладом із метою здійснення його статутної діяльності у порядку, визначеному благодійником або уповноваженою ним особою.

Стандарт освітньої діяльності – це сукупність мінімальних вимог до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу вищого навчального закладу і наукової установи.

Стандарт вищої освіти – це сукупність вимог до змісту та результатів освітньої діяльності вищих навчальних закладів і наукових установ за кожним рівнем вищої освіти в межах кожної спеціальності.

Студент – особа, зарахована до вищого навчального закладу з метою здобуття вищої освіти ступеня молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра.

Суб'єкт педагогічної діяльності – люди чи група людей, які здійснюють цю діяльність, тобто до суб'єктів такої діяльності відносяться педагоги чи групи людей, які організують і керують згаданою діяльністю, а також соціальне середовище, у якому здійснюється педагогічна діяльність.

Тест – стандартизована психодіагностична методика, яка призначена для встановлення кількісних і якісних індивідуально-психологічних відмінностей. У психологічній діагностиці – стандартизований, часто обмежений у часі екзамен.

Тест досягнень – тип психодіагностичних методик, що спрямовані на оцінювання досягнення рівня сформованості певної компетенції.

Тести критеріально-орієнтовані – типи тестів, що призначені для визначення рівня індивідуальних досягнень щодо певного критерію на основі логіко-функціонального аналізу змісту завдань. Як критерій (або об'єктивний еталон), звичайно, розглядаються конкретні знання, уміння, навички, що необхідні для успішного виконання тієї чи іншої задачі діяльності.

Тест ситуаційний – критеріально-орієнтований тест досягнень, який складається з цілеспрямованого набору тестових завдань, призначених для оцінювання рівня сформованості знань щодо орієнтованих основ дій, які є адекватними діяльності вирішення проблемних ситуацій, що властиві майбутній діяльності (соціальної, виробничій) випускників ВНЗ.

Технологія навчання – сукупність форм, методів, прийомів та засобів передавання соціального та/або професійного досвіду у процесі навчання.

Технологія освіти – процес та результат створення/проектування адекватної потребам і можливостям особи та суспільства системи соціалізації, особистісного та професійного розвитку людини в закладі освіти, що складається із спеціальним чином сконструйованих відповідно до заданої мети методологічних, дидактичних, психологічних, інтелектуальних, інформаційних та практичних дій, операцій, прийомів, кроків, які гарантують досягнення цілей, що визначені учасниками освітнього процесу, та свободу їх усвідомленого вибору.

Технологія успіху – наука про майстерність успішного життєтворення особистості.

Тип діяльності – характеристика професійної діяльності залежно від способів і форм її здійснення. Визначається станом взаємодії фахівця з об'єктом діяльності – системою, що характеризується однаковою узагальненою метою (продуктом) діяльності.

Типова задача діяльності – узагальнена задача діяльності, що є характерною для більшості виробничих або соціальних ситуацій і не містить конкретних даних, а отже, не має конкретного вирішення (можуть бути визначені тільки шляхи вирішення).

Уміння – здатність людини виконувати певні дії на основі відповідних знань та навичок. Системи умінь різних видів формують відповідні компетенції. Уміння поділяються за видами:

– **предметно-практичні** – уміння виконувати дії щодо переміщення об'єктів у просторі, зміни їх форми тощо. Головну роль у регулюванні предметно-практичних дій виконують перцептивні образи, що відображають просторові, фізичні та інші властивості предметів і забезпечують керування робочими рухами відповідно до властивостей об'єкта та завдань діяльності;

– **предметно-розумові** – уміння щодо виконання операцій із розумовими образами предметів. Ці дії вимагають наявності розвиненої системи уявлень і здатність до розумових дій (наприклад, аналіз, класифікація, узагальнення, порівняння тощо);

– **знаково-практичні** – уміння щодо виконання операцій зі знаками та знаковими системами. Прикладами цих дій є письмо, прокладання курсу по карті, одержання інформації від пристроїв тощо;

– **знаково-розумові** – уміння щодо розумового виконання операцій зі знаками та знаковими системами. Наприклад, дії, необхідні для виконання логічних та розрахункових операцій. Ці дії дозволяють вирішувати широке коло задач в узагальненому вигляді.

Університет – багатогалузевий (класичний, технічний) або галузевий (профільний, технологічний, педагогічний, фізичного виховання і спорту, гуманітарний, богословський/теологічний, медичний, економічний, юридичний, фармацевтичний, аграрний, мистецький, культурологічний тощо) ВНЗ, що провадить інноваційну освітню діяльність за різними ступенями вищої освіти (у тому числі доктора філософії), проводить фундаментальні та/або прикладні наукові дослідження, є провідним науковим і методичним центром, має розвинуту інфраструктуру навчальних, наукових і науково-виробничих підрозділів, сприяє поширенню наукових знань та провадить культурно-просвітницьку діяльність.

Факультет – структурний підрозділ ЗВО, що об'єднує не менш як три кафедри та/або лабораторії, які в державних і комунальних вищих навчальних закладах у сукупності забезпечують підготовку не менше 200 здобувачів вищої освіти денної форми навчання (крім факультетів вищих військових навчальних закладів (вищих навчальних закладів із специфічними умовами навчання), вищих навчальних закладів фізичного виховання і спорту, вищих навчальних закладів культури та мистецтва).

Філія – територіально відокремлений структурний підрозділ вищого навчального закладу, що утворюється з метою задоволення потреб регіонального ринку праці у відповідних фахівцях та наближення місця навчання здобувачів вищої освіти до їх місця проживання. Філія не є юридичною особою і діє на підставі затвердженого вищим навчальним закладом положення та відповідно до отриманої ліцензії на провадження освітньої діяльності.

Цикл існування об'єкта діяльності – період, протягом якого існує об'єкт діяльності фахівця від «зародження» (проектування) до його ліквідації. Період існування об'єкта діяльності ділиться на окремі етапи:

– проектування, протягом якого вирішуються питання щодо конструкції або змісту;

- створення;
- експлуатація, протягом якої об'єкт використовується за призначенням;
- відновлення (ремонт, удосконалення тощо), яке пов'язане з відновленням властивостей, якостей, підвищенням продуктивності, інших ознак;
- утилізація та ліквідація.

Кожний етап існування об'єкта діяльності фахівця має свої ознаки, що визначаються спільністю (за продуктом) типових задач діяльності, пов'язаних безпосередньо з об'єктом, та відмінністю типових задач від задач іншого етапу.

Цикл підготовки – сукупність складових змісту освітньої або професійної підготовки (змістових модулів, блоків змістових модулів), що поєднані за ознаками приналежності їх змісту до спільного освітнього або професійного напрямку.

Якість вищої освіти – рівень здобутих особою знань, умінь, навичок, інших компетентностей, що відображає її компетентність відповідно до стандартів вищої освіти.

Якість вищої освіти випускників вищого навчального закладу також відображає здатність:

- задовольняти відповідно до соціальних норм суспільні вимоги до виконання майбутніх соціально-професійних ролей;
- відповідати за свої соціально важливі рішення;
- задовольняти прагнення соціального статусу та престижу.

Якість освітньої діяльності – рівень організації освітнього процесу у вищому навчальному закладі, що відповідає стандартам вищої освіти, забезпечує здобуття особами якісної вищої освіти та сприяє створенню нових знань.

Якість особистості випускника вищого навчального закладу – цілісна сукупність характеристик особистості, що визначає зміст соціально значущих і професійно важливих якостей особи, яка закінчує ВНЗ і проявляється у вигляді рівня сформованості системи компетенцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основна література:

1. Андрущенко В. П. Педагогіка вищої школи: підручник / АПН України; Інститут вищої освіти. К. : Педагогічна думка, 2009. 256с.
2. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384с.
3. Галузинський В. М., Б.М. Євтух. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні: Навч. посібник для викладачів та аспірантів вузів / ІСДО; Київський лінгвістичний ун-т. К. : ІНТЕЛ, 1995. 16 с.
4. Гладуш В. А., Г. І. Лисенко. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія. Навч. посіб. Д., 2014. 416 с.
5. Гура О. І. Педагогіка вищої школи: вступ до спеціальності: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2005. 224 с.
6. Зайченко І.В. Педагогіка і методика навчання у вищій школі : навчальний посібник. 2-е вид., переробл. і доп.. Київ : Видавництво Ліра-К, 2016. 456 с.
7. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність: Підручник для вищих педагог. навч. закладів / І.А.Зязюн, Л.В. Крамушенко, І.Ф. Кривонос; За ред. І.А.Зязюна. К.: Вища школа, 1997. 350с.
8. Калашнікова Л. М., Жерновникова О.А. Педагогіка вищої школи у схемах і таблицях : навчальний посібник. Харків, 2016. 260 с.
9. Кудіна В. В. Педагогіка вищої школи: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. 2-ге вид., доп. і переробл.. К. : Ленвіт, 2007. 194 с.
10. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. К.: Знання, 2012. 486с.
11. Марушкевич А.А. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : ВПЦ «Київський університет», 2007. 80с.
12. Педагогіка вищої школи: Навчальний посібник / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В.Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2007. 495с.
13. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: НАІР, 2018. 120 с.
14. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. К. : Академвидав, 2010. 454 с.
15. Чернілевський Д. В. Педагогіка та психологія вищої школи: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Вінницький соціально-економічний ін-т Ун-ту «Україна». Вінниця, 2006. 402с.
16. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. К.: «Академвидав», 2006. 352 с.

Додаткова література:

1. Алексюк А. М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: Підручник для студентів, аспірантів та молодих викладачів вузів / Міжнародний фонд «Відродження». К.: Либідь, 1998. 558с.
2. Артемчук Г. І. Методика організації науково-дослідної роботи: *Навчальний посібник для студентів та викладачів вищих навчальних закладів*. К.: Форум, 2000. 270с.
3. Байрак Л. П. Організація науково-дослідної роботи студентів – запорука розвитку інтелектуального творчого потенціалу майбутніх фахівців. Педагогіка вищої та середньої школи. 2012. Вип. 36. С. 402-407. *Електронний ресурс*. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PVSSh_2012_36_68
4. Беседіна Л.М. Педагогічна майстерність, активні методи навчання та методична робота у навчальних закладах: методичний посібник / Л.М.Беседіна, О.І.Сторубльов. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Логос, 2009. 204с.
5. Бондар В.І. Дидактика : підручник. К. : Либідь, 2005. 264 с.
6. Буряк В. Викладач університету: вимоги до особистісних і професійних рис : [творчий викладач. Педагогічна майстерність. Культура мислення, почуттів, поведінки, педагогічного спілкування, самоосвіти викладача]. *Вища школа*. 2010. № 3-4. С. 11-35.
7. Величенко Л. К. Педагогічна взаємодія: теоретичні основи психологічного аналізу / Південний науковий центр АПН України. О. : ПНЦ АПН України, 2005. 302с.
8. Волкова Н.П. Педагогіка : [Посібник для студентів вищих навчальних закладів]. К.: Видавничий центр «Академія», 2002. 616 с.
9. Галузинський В. М. Евтух М. Б. Основи педагогіки і психології вищої школи в Україні. К., 1995. 168 с.
10. Гальченко С. І. Основи наукових досліджень: *навчально-методичний посібник*. Черкаси : АММО, 2015. 93с.
11. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.
12. Гордій Н. М. Організація науково-дослідної роботи студентів: *Електронний ресурс*. Режим доступу: http://www.rusnauka.com /3_SND_2010 /Pedagogica/58239.doc.htm
13. Дубасенюк О.А. Методичні рекомендації керівнику академічної групи з виховної роботи педуніверситету. Житомир, 2000.
14. Журавський В.С. Вища освіта як фактор державотворення і культури в Україні. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 416 с. 25.
15. Зязюн І.А. Проективний аналіз технологій педагогічної дії : [поняття, завдання освітньої технології. Пошук технологій, що відповідають новим освітнім запитам. Класифікація навчальних предметів]. *Педагогіка і психологія*. 2010. № 2. С. 22-33.
16. Корсак К.В. Світова вища освіта: порівняння і визнання закордонних кваліфікацій і дипломів: *монографія*. К., 1997.
17. Національний Темпус-офіс в Україні. Режим доступу до сайту: <http://tempus.org.ua/uk/vyshha-osvita-ta-bolonskyj-proces.html>

18. Нові технології навчання: Науково-методичний збірник. Вип. 40. К.: Науково-метод. центр вищої освіти, 2005. 279 с.
19. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи : Навчальний посібник. – Львів : ЦУЛ, 2009. 470с.
20. Освітні технології: навч.-метод. посібник / О.М.Пехота, А.З. Кіхтенко, О.М. Любарська, К.Ф. Нор; за ред. О.М. Пехоти. К.: А.С.К., 2004. 256 с.
21. Паращенко Л. І. Тестові технології у навчальному закладі: Метод. посібник. К. : [ТОВ «Майстерня книги», 2006. 217с.
22. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту : <http://www.mon.gov.ua>.
23. Офіційний сайт ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: <http://www.unesco.org/>
24. Педагогічна майстерність: підручник / І.А. Зязюн, Л.В. Крамущенко, І.Ф. Кривонос, О.Г. Мирошник. 2-е вид., доп і перероб. К.: Вища шк., 2004. 422 с.
25. Руснак І. С. Педагогіка і психологія вищої школи: навч.-метод. посіб. / Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. Чернівці : Рута, 2008. 176с.
26. Пономарьова Г. Ф. Науково-дослідна робота студентів у ВНЗ як складова їх професійної підготовки. Наукові записки кафедри педагогіки. 2010. Вип. 24. С. 138-144. *Електронний ресурс*. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzkr_2010_24_20
27. Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі: Навч. посіб. / за ред. М.В.Артюшиної, О.М.Котикової, Г.М. Романової. К.: КНЕУ, 2007.
28. Січкаренко Г. Г. Трансформації вищої освіти в незалежній Україні : моногр. К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. 362 с.
29. Словник-довідник з педагогіки і психології вищої школи / [підгот. Н. Є. Герасимова та ін.] Черкаси : ЧНУ, 2010. 212 с.
30. ТОВАЖНЯНСКИЙ Л.Л., РОМАНОВСКИЙ О.Г., БОНДАРЕНКО В.В., ПОНАМАРЬОВ О.С., ЧЕРВАНЬОВА З.О. Основи педагогіки вищої школи: Навч. посібник. Харків, НТУ «ХПІ», 2005
31. Хрестоматія з педагогіки вищої школи : навчальний посібник / [уклад. : В. І. Лозова, А. В. Троцько, О. М. Іонова, С. Т. Золотухіна ; за заг. ред. В. І.Лозової]. Х. : Віровець А. П. «Апостроф», 2011. 408 с.

ЗМІСТ

ВСТУП

.....
Навчально-тематичний план вивчення навчальної дисципліни
«Педагогіка вищої школи та педагогічна майстерність викладача»

Розподіл тем навчально-тематичного плану за модулями

Розділ I. Лекцій курс

Розділ II. Плани семінарських і практичних занять.....

Розділ III. Зміст завдань для самостійної роботи студентів

Програмові вимоги з навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи
та педагогічна майстерність викладача», які виносяться на залік

Тестові завдання навчальної дисципліни «Педагогіка вищої школи та
педагогічна майстерність викладача».....

ДОДАТКИ

.....
Короткий термінологічний словник

.....
Список використаних джерел

.....